2019 / Nr.03 LIETUVOS ŠAULIŲ ŽURNALAS

TRIMITAS

Sun Tzu
„KARO MENAS“

KRAUJAVIMO STABDYMAS:
naudinga žinoti kiekvienam

PROTMŪŠIS SU PRIZU!

9771392475004
1,99 €

Sveiki,

šiame „Trimito“ numeryje rasite straipsnį apie Sun Tzu „Karo meną“. Daug šio karvedžio citatų pasklido po pasaulį. Gali su jomis sutikti ar ne, bet bent susimąstyti jos priverčia. Štai kad ir ši: „Lygiai kaip vanduo vengia aukštumų ir skuba į žemumas, taip ir kariuomenė vengia stiprybės, bet kovoja su silpnybėmis. Ir kaip vanduo įgauna paviršiaus, kuriuo teka, formą, taip ir kariuomenė valdo sėkmę vadovaudamasi priešo padėtimi.“ Keliais sakiniais išguldyta tiek daug. Kaip ir prieš 100 metų surašyti Vlado Putvinskio dešimt priesakų šauliams. Laikas bėga, o žodžiai neblunka. Jie tebėra svarbūs.

Gero skaitymo,

Vytaras Radzevičius,
„Trimito“ vyr. redaktorius

vytaras.radzevicius@sauliusajunga.lt

LIETUVOS ŠAULIŲ ŽURNALAS

TRIMITAS

2019 m. Nr. 3 (1324)
Tiražas 2000 egz.

Išleidžiamas paskutinę kiekvieno mėnesio savaitę

ŠIAME NUMERYJE:

1 **LŠS ŠIMTMETIS** Šalies moksleivių mintys apie šaulių priesakus šiandien | DOVILĖ RUSTEIKIENĖ

4 **UGNIES LINIJA** Ugniagesiai sulauks šauliškos pagalbos | ANDRIUS ŠMAILIS

5 **VIENI IŠ MŪSŲ** Už Lietuvos sienų, arba ką slepia JKLSSPP trumpinys? | DOVILĖ RUSTEIKIENĖ

8 **PATIRTIS** Sun Tzu „Karo menas“: ko galime išmokti kovodami informacinius karus? | VALDAS KILPYS

11 **IŠEIVIJOS ŠAULIAI** Su gimtadieniu, Išeivijos Broliai ir Sesės | STASYS IGNATAVIČIUS

17 **IŠGYVENIMO KANONAI** Kad kraujas nesilietų laisvai... | KASTĖ MATEIKAITĖ

27 **ISTORIJA** Nervingas naktinis skambutis į Kauną: „Dega ulonų žirgai!“ | BIRUTĖ MALAŠKEVIČIŪTĖ

29 **ASTRONOMIJA** Pavasario dangus virš Lietuvos | MARTYNAS JUOCEVIČIUS

34 **LAUKO VIRTUVĖ** Bobausiai su smidrais | VYTARAS RADZEVIČIUS

36 **GALVOSŪKIS** Protmūšis. Atsakykite į klausimus ir laimėkite prizą! | VYTARAS RADZEVIČIUS

Autorių dėmesiui – medžiagų kitam numeriui laukiame iki einamojo mėnesio 15 dienos imtinai!

©„Trimitas“, 2019
Leidinio indeksas 5291.
ISSN 1392-4753
Tiražas 2000 egz.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Projektą „Sun Tzu „Karo menas“: ko galime išmokti kovodami informacinius karus?“, „Už Lietuvos sienų, arba ką slepia JKLSSPP trumpinys?“, „Nervingas naktinis skambutis į Kauną: „Dega ulonų žirgai“ remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas.
2019 metais skirta 5500 eurų.

Vyr. redaktorius Vytaras Radzevičius
Kalbos redaktorė Sandra Balžekaitė
Korespondentas Valdas Kilpys
Dizainas ir maketas CRITICAL, Paulius Budrikis, Greta Janutytė

Redakcijos kolegija: Liudas Gumbinas (Alfonso Smetonos šaulių 5-osios rinktinės šaulys), Mindaugas Nefas (CV narys), Sigitas Ozgirdas (CV narys), Alina Bortkevič (CV narė), Juozas Janušaitis (CV narys), Jolita Mickevičiūtė (LŠS studentų korporacijos „Saja“ narė), Irena Šalaviejienė (LŠS išeivijoje šaulė).

Viršelio nuotraukos autorius – Vidmantas Balkūnas

Adresas: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
el. p. redakcija@sauliusajunga.lt
facebook.com/trimitas.lt

Kasdienes naujienas apie Lietuvos šaulių sąjungą skaitykite oficialiame tinklalapyje www.sauliusajunga.lt

Leidėjas: Lietuvos šaulių sąjunga
www.sauliusajunga.ltfacebook.com/sauliusajunga.lt
Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Rankraščiai negrąžinami ir nerecenzuojami.
Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuvę.
Spausdino UAB „JUDEX SPAUDA“
Europos pr. 96C, LT-46351, Kaunas

Atstovai užsienyje: LŠS išeivijoje (JAV) J. R. Butkus
Toronto (Kanada) V. Pūtvio kuopos vadas V. Pečiulis

„sauliusajunga.lt“
„Lietuvos Šaulių Sąjunga Išeivijoje – Centro valdyba“

LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGOS 100-METIS: ŠALIES MOKSLEIVIŲ MINTYS APIE ŠAULIŲ PRIESAKUS ŠIANDIEN

Nuotrauka **Valdas Kilpys**

Lietuvos šaulių sąjunga, šiemet mininti savo įkūrimo 100-metį, kvietė Lietuvos moksleivius dalyvauti šalies mokinių esė konkurse „LŠS 100-metis: ar vis dar aktualūs Vlado Putvinskio priesakai šauliams?“ Šiuo konkursu buvo siekiama ne tik ugdyti jaunosios kartos tautinius jausmus, pilietiškumą, bet sudaryti sąlygas kiekvienam kūrybiškai perteikti savo požiūrį į istorinės atminties įvykius, permąstyti, ar bėgant šimtmečiui keitėsi vertybės ir kaip tai vyko.

Konkurso organizatoriai sulaukė 9–12 klasių moksleivių kūrinių, kuriuose jaunuoliai dalijosi savo mintimis, ar šiandien vis dar aktualūs Vlado Putvinskio priesakai šauliams, kokia jų reikšmė šių dienų kontekste kiekvienam iš mūsų. Ne retas moksleivis sava patirtimi grindė prieš 100 metų suformuotų priesakų reikšmę jo, jo draugų, šeimos aplinkoje šiandien.
Kovo 12 dieną Kaune įvyko finalinis šalies mokinių esė „LŠS 100-metis: ar vis dar aktualūs Vlado Putvinskio priesakai šauliams?“ konkurso renginys – laureatų apdovanojimo ceremonija. Antradienio rytą į Vytauto Didžiojo karo muziejų susirinko ne tik laureatai, bet ir konkurso dalyviai, lydimi mokytojų iš visos Lietuvos. Į renginį atvyko ir papildomus prizus laureatams įteikė Seimo narys, Laikinosios Lietuvos kariuomenės ir Lietuvos šaulių sąjungos draugų grupės pirmininkas Audronius Ažubalis, kuris prieš apdovanojimų ceremoniją savo kalboje pabrėžė jaunimo ir valstybės santykio svarbą, jų pilietiškumo reikšmę šalies ateičiai. Apdovanojimų ceremonijoje dalyvavo Kauno miesto savivaldybės Švietimo skyriaus vyriausiasis specialistas Edvardas Starkus, Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. ltn. Gintaras Koryzna, Lietuvos šaulių sąjungos vado pavaduotojas ats. mjr. Židrūnas Šadauskis, Vlado Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas Stasys Ignatavičius.

S. Ignatavičius susirinkusiems papasakojo trumpą šaulių priesakų atsiradimo istoriją, kaip bėgant laikui jie kito, kokia jų reikšmė buvo tarpukario šauliams ir ką organizacijos nariams jie reiškia šiandien.

Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. ltn. G. Koryzna, sveikindamas dalyvius ir jų mokytojus, pasidžiaugė jaunuolių pilietiškumu ir kūrybiškumu. Padėkojo mokytojams už tai, kad skatina mokinius dalyvauti konkursuose, puoselėja ir ugdo jų meninę saviraišką, už tai, kad drauge su organizacija mini jai svarbią sukaktį – įkūrimo 100-metį.

Esė konkursas skelbtas 9–12 klasių mokiniams, tačiau sulaukta ir jaunesnių dalyvių esė, todėl, vertinimo komisijos sprendimu, skatinamuoju prizu buvo apdovanota Širvintų r. Musninkų Alfonso Petrulio gimnazijos aštuntokė Ugnė Dikaitė bei jos mokytoja Eglė Dikčienė.
Dar kartą sveikiname konkurso dalyvius ir laureatus. 9–10 klasių moksleivius ir jų mokytojus: III vietos laimėtoją Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijos mokinę Kamilę Jasaitytę, kuri yra ir Karaliaus >

Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės jaunoji šaulė, bei Andrių Šmailį. II vietos laimėtoją Klaipėdos r. Agluonėnų pagrindinės mokyklos mokinę Gretą Norkevičiūtę ir jos mokytoją Virginiją Kuorienę bei I vietos laimėtoją Kybartų Kristijono Donelaičio gimnazijos mokinį Deivydą Stankevičių ir jo mokytoją Nijolę Černauskienę. 11–12 klasių mokinius ir jų mokytojus: III vietos laimėtoją Kauno „Saulės“ gimnazijos mokinį Julių Adomavičių ir jo mokytoją Audronę Kondrotienę, II vietos laimėtoją Papilės Simono Daukanto gimnazijos mokinę Agnę Laurinaitytę ir jos mokytoją Ritą Liachauskienę, I vietos laimėtoją Kauno Juozo Grušo meno gimnazijos mokinį Marijų Žėką ir jo mokytoją Liną Dekerienę. Renginyje puikių kūrinių atliko Kauno Juozo Gruodžio konservatorijos auklėtinė, jaunoji šaulė Ieva Matušauskaitė, kurią rengė jos mokytoja metodininkė Regina Kabalinienė bei koncertmeisterė Džuljeta Sklėrienė. Lietuvos šaulių sąjungos pamatai ir vertybės formavosi kartu su Lietuvos valstybės atkūrimu, kovose už jos nepriklausomybę. Organizacija įkurta 1919 metų birželio 27 dieną Kaune. Didžiausios to meto visuomeninės karinės organizacijos tikslas buvo ginti ir stiprinti Lietuvos valstybę.

Kuriant organizaciją, daug dėmesio skirta ideologijos formavimui, jos puoselėjimui ir šauliškų vertybių skleidimui. Vladas Putvinskis – Lietuvos šaulių sąjungos įkūrėjas ir ideologas 1919 metais suformavo priesakus šauliams, laikui bėgant jie šiek tiek kito, tačiau išliko iki mūsų dienų. Įsakymai šauliui yra pagrindinės ideologinės nuostatos, kuriomis yra grindžiama Lietuvos šaulių sąjungos veikla.

2019-ieji paskelbti Lietuvos šaulių sąjungos metais, organizacija mini įkūrimo 100-metį.

Nugalėtojo tarp 9–10 klasių Deivydo Stankevičiaus (Kybartų Kristijono Donelaičio gimnazija, mokytoja – Nijolė Černauskienė), esė

GIMTI SU LIETUVA. ŽENGTI SU LIETUVA. PALIKTI PĖDSAKĄ

Taisyklėms paklusti ryžtasi ne visi. „Nepaklusnieji“ teisinasi, kad nenori „būti įvynioti į saldainio popierėlį“, taisykles prilygina kaip tiesioginį išpuolį prieš jų asmens laisvę, orumą. Kitiems taisyklių ir vertybių laužymas prilygsta galios ir savivertės stiprinimui, tariamų „raumenų“ demonstravimui. Nė nedrįstu abejoti, kad tokių narsuolių ego gal ir pakyla pusę padalos aukščiau, tačiau tuo pat metu IQ koeficientas nukrinta dešimteriopai – veiksmas lygus atoveiksmiui (fizikinių dėsnių pritaikymas visuomeniniame gyvenime yra nepaprastai smagus dalykėlis). Kita vertus, būtent senuosiuose „nedylančiuose“ kodeksuose sėkmingai sutalpinti pamatiniai žmonijos dėsniai.

Sakykime, krikščionių Dekalogas. Šis visuomenėje neblogai žinomas Dievo įsakymų rinkinys veikiausiai gerokai vyresnis už didžiąją dalį teisinių valstybių (jeigu ne už visas – bijau sau prieštarauti), tačiau aktualus iki šių dienų. Mūsų mažutėlė senutėlė Europa, savo istorijoje daugybę kartų mačiusi ir karų, ir marų, drąsiai kėlusi kojas į nepažįstamas egzotiškas teritorijas, peryrusi nesuskaičiuojamas jūrmyles svetimų sūrių vandenų ir galiausiai dėl savo inovatyvumo tapusi pasaulio bamba', taip pat rėmėsi šia dešimtimi įsakymų: nežudyk, nevok, gerbk savo tėvą ir motiną... O jei bent keleto šių įsakymų nuoširdžiai laikytumės!..

Kalbėdamas apie Europą ir priesakus negaliu į paraštes nustumti ir Lietuvos – „gintarinės ašaros Dievo aky“. Nenoriu gilintis į Baudžiamąjį ar administracinius kodeksus – ieškau universalaus rinkinio, kurį lietuviai suvoktų ne kaip slegiančias prievoles ar atstumiančius dalykus, o kaip genetikoje užkoduotą veiksnį. Galbūt Šaulių sąjungos priesakai galėtų tapti tikru lietuvišku Dekalogu?! Jeigu kvosite – esu pasirengęs argumentuoti.

Mane, kaip asmenį, šiek tiek nusimanantį istorinėje erdvėje, stebina (nors kartu ir džiugina) faktas, kad LŠS ir pati Lietuvos valstybė gimė tame pačiame „lopšyje“ ir tomis pačiomis sąlygomis – jas skiria vos vieni metai (atitinkamai 1918 ir 1919 metai). Tada Lietuva iš tiesų priminė ašarą – jaunutė, klibanti, apsupta kaimynų, kurie tikrai nesiruošė padėti išspręsti tarptautinių konfliktų geruoju. Pasaulinės institucijos į Lietuvos suverenitetą irgi žiūrėjo gana atlaidžiai. Vienintelis ginklas, kuriuo į kampą įsprausta respublika galėjo pasikliauti, buvo jos pačios žmonės. Daugelis atsiliepė į Tėvynės šauksmą ir griebėsi šaunamųjų ginklų, pasiryžę nepriklausomą žemę aplaistyti krauju. Būtent tokiomis sąlygomis susikūrė ir LŠS, kurios tikslas buvo prisidėti prie Lietuvos laisvės išsaugojimo, padėti eiliniams civiliams. Tik nemanykite, kad šaulių parama apsiribojo viso labo ginkluotųjų pajėgų sutelkimu – tai būtų nesąmonė. Šios organizacijos nariai teikė ir moralinę paramą, skatino patriotizmą. Vien ką reiškia tarpukariu jų iniciatyva atkreipti visuomenės dėmesį į lenkų užgrobtą Vilnių, juk surasti apie 600 tūkstančių rėmėjų to meto Lietuvoje yra tikras žygdarbis! Net Lietuvai praradus nepriklausomybę, organizacija buvo panaikinta tik laikinai, vėliau ji buvo atkurta emigracijoje ir toliau rūpinosi Tėvyne. Šiandien galime didžiuotis tiek atkurta II Lietuvos Respublika, tiek šauniai išsilaikiusia Šaulių sąjunga.

Pasirinkdamas aptarti norimo punkto aktualumą, tikriausiai nebūsiu labai originalus. Taip, norėčiau išryškinti patį pirmąjį punktą: „Gink Lietuvos nepriklausomybę ir lietuviškąją žemę.“ Žinoma, ir čia į pagalbą pasitelksiu istorinį kontekstą. Gyventi lietuviams Rytų ir Vidurio Europos sandūroje gera padėtis verstis prekyba ar atrasti tam tikrus bendradarbiavimo ryšius, tačiau kiek mažiau smagu susidurti su militaristinių tikslų turinčiomis jėgomis. Daug svetimų pėdų mindžiojo Lietuvos dirvą: nuo seniausių dienų žengė kryžiuočiai (tik galiu įsivaizduoti, kokį gilų ir bjaurų pėdsaką paliko jų riteriškos pėdos), vėliau atrandame švedų ir maskvėnų pėdsakų mozaiką, ilgam išdarkiusią Lietuvos kraštovaizdį. Po ATR žlugimo rusų kojos čia užsiliko kiek ilgiau. Tuo metu darbavosi ir jų rankos: stengtasi išrauti lietuvybę, tačiau visos pastangos nuėjo niekais. Tik pėdsakas liko. Trumpam pasidžiaugus pirmosios nepriklausomybės laisve, priešiškos kojos sugrįžo, tik šįkart su neregėtu nuožmumu tarsi įkaitęs žarsteklis įsisiurbė į Lietuvos veidą, palikęs iki šiol sopantį randą.

Net ir šiandien patriotizmas niekur nedingęs, tik nesileiskime apdumiami pavienių vienakakčių. Ypač gerbiu tuos politikus ir asmenis, kurie skatina visuomeninę veiklą, nagrinėja nepatogias temas, kitaip tariant, merkia rankas į pamazgas, norėdami ištraukti aukso grynuolį. Tenka išgirsti, kad nemaža jaunuolių dalis yra pasiryžusi stoti į kariuomenę savanoriais, tai rodo, kad jaunimas nesiruošia Lietuvai rodyti raudonos šviesoforo spalvos. Gausybę smalsuolių subūrė pernai vykęs 100-mečio minėjimas. Niekada nenuvilia tautiniai šventiniai minėjimai, kariuomenės paradai.

Neiškęsiu nepasakęs, kad net kalėdinės eglutės Lietuvoje įspūdingiausios (panašu, kad turime ne vien skanius šaltibarščius). Iš šalies gali pasirodyti, kad visuomenė patriotizmo atžvilgiu apmirusi, tačiau aš esu visiškai įsitikinęs (ir nenorėčiau klysti), kad šis sąstingis yra kur kas mažiau problemiškas, nei manome. Turime daugybę žmonių – senolių, jaunuolių, kareivių, taikdarių ir kitų žmonių, begėdiškai nepaminėtų, kuriems trispalvė reiškia daugiau nei medžiagos gabalą. Tereikia supurtymo – ir vėl visi susivienytume.

Jau seniai priešų pėdos čia nelikę. Dabar savo žemėje stovime mes, lietuviai. Nelengva užduotis – palikti pėdsaką – patikėta mums. Ar jis bus gilus, o ne lengvai smėlio užpustomas, priklauso nuo to, kaip įnirtingai stengsimės ir norėsime. Neskatinu kiekvieno doro piliečio griebtis ginklo (net ir šauliai kulka visko nesprendė). Tiesiog tereikia sugretinti du dalykus (Lietuvą ir ateitį) pozityviai. Stengtis prisiminti, už ką kovojome ir kovojame. Nusimesti batus ir pasivaikščioti gintarine Baltijos jūros pakrante. Palikti savotišką įspaudą.

Nugalėtojo tarp 11–12 klasių Marijaus Žėko (Kauno Juozo Grušo meno gimnazija, mokytoja – Lina Dekerienė), esė

MAN NĖRA PER KARŠTOS UGNIES

2019 metais Lietuvos šaulių sąjunga mini 100-metį. Lietuvos Respublikos Seimas 2019-uosius paskelbė Lietuvos šaulių sąjungos metais.

Visos Lietuvos paklausti negaliu, bet klausiu savęs – kiek Lietuvos jaunuolių svarbūs Lietuvos šaulių sąjungos įkūrėjo ir ideologo Vlado Putvinskio-Pūtvio priesakai? Ką modernaus laiko kontekste jie reiškia jaunam žmogui? Ką reiškia man?

BŪK DRAUSMINGAS IR MANDAGUS

2015 metų pavasarį aš vis dar nerūpestingai laksčiau po gatves, karsčiausi po medžius ir maniau esąs herojus REMBO iš kovinių veiksmo filmų. Bičiuliai dėjosi esą koviniai herojai iš kompiuterinių žaidimų. Varžėmės, kuris herojus greičiau nurūks iki stadiono vartų arba užlips į aukščiausio medžio viršūnę. Grumdavomės, kuris gali padaryti daugiausia atsispaudimų, toliausiai nubėgti ar aukščiausiai pašokti. Buvome nemirtingi vaikėzai, visą gyvenimą pražaidę su žaisliniais šautuvais ir juodu markeriu išmargintais „kamufliažo“ marškinėliais... Kad priešui būtų sunkiau pastebėti...

Tą patį pavasarį mano mama įsidarbino Lietuvos kariuomenės padalinyje. Po darbo grįžusi namo, papasakodavo savo įspūdžius, ką naujo patyrė. O mano akyse degė ugnis – aš gyvenime daugiau nieko nenorėjau, tik tapti kuo panašesnis į BRIUSLĮ ar REMBO. Mama tą ugnelę pastebėjo ir tikriausiai sunerimo, juk vienintelis jos sūnus nori sieti gyvenimą su tokia pavojinga profesija. Mamai pasakojant apie karių gyvenimą, tarnystę Tėvynei toji ugnis keitė pobūdį ir stiprėjo. Pagaliau ji užvaldė mane. Aš tapau kitoks – padauža iš manęs pabėgo...

TESĖK ŽODĮ

Vieną saulėtą dieną su bičiuliu vaikštinėjome po miestą ir diskutavome, su kuo lengviau išdaužti langą, – su metaliniu svareliu ar akmeniu? Bandant išspręsti šią „prasmingą“ dilemą, mano dėmesį patraukė būrys sportiškų, tvirtų, uniformuotų jaunuolių. Jie greitu, tvirtu žingsniu nurūko karo muziejaus link, ten atliko rikiuotės pratybas. Su draugu nusekėme jiems iš paskos. Mane apėmė rimtis, susidomėjimas ir didelis noras ir kartu baimė jų paklausti, kas jie tokie ir ką jie čia veikia. Tačiau smalsumas nugalėjo. Tai buvo Lietuvos šaulių sąjungos šauliai, organizacijos kariai, kurioje vienijamas jaunimas ir mokomas karinių pagrindų, istorijos, statuto, konstitucijos, bet svarbiausia patriotiškumo ir laisvės suvokimo bei jos puoselėjimo. Išgirdęs šią informaciją, nušvitau. Supratau, kad noriu būti kaip šie „kietai“ atrodantys jaunuoliai. Nusprendžiau ir kategoriškai pasakiau: „AŠ BŪSIU KARYS.“ Prisijungiau prie Šaulių sąjungos.

ŠVIESKIS IR ŠVIESK

Kad taptum visaverčiu šauliu, reikia turėti uniformą ir beretę, tačiau tai reikia užsitarnauti. Taigi žiemą dalyvavau savo pirmosiose karinėse pratybose, kuriose buvo tikrinami naujokai. Buvau motyvuotas, tad žinojau, kad jokių problemų per pratybas kilti neturėtų. Taip maniau, kol įkritau į pelkę ir visas sušlapau, sušalau. Pradėjau mąstyti, kad galbūt tai ne man. Po ilgų ir alinančių pratybų grįžau namo ir kritau ant vonios šildomų grindų su mintimi, kad gyvenime ten negrįšiu. Tačiau, gerai išsimiegojęs, supratau, kad tai buvo smagiausiai praleista diena mano gyvenime, ir užplūdo motyvacijos pliūpsnis. Taigi mane priėmė į Lietuvos šaulių sąjungą ir pradėjo rengti pagal keturių pakopų karinio rengimo programą. Kiekvienais metais turėjau galimybę pasikelti kvalifikacinį laipsnį, kuris man sudarė galimybių vadovauti ir būti atsakingam už kitus. Per trejus metus man pavyko pasiekti tris pakopas ir gauti būrio vado pavaduotojo laipsnį.

Treji metai Šaulių sąjungoje man buvo ypač produktyvūs ir įdomūs. Dalyvavau daugelyje respublikinių ir tarptautinių renginių bei varžybų. Susipažinau su daug įtakingų žmonių bei užsieniečių. Dėl savo sąžiningos tarnybos ir užsispyrimo apie mane sklido kalbos net Krašto apsaugos ministerijoje. Tačiau, kai man sukako 18 metų, atsivėrė durys į profesionalią kariuomenę, kurioje parengimas buvo daug stipresnis ir kokybiškesnis, tad nieko nelaukęs pradėjau tarnybą už tos pačios didelės, saugomos tvoros.

BRANGINK ŠAULIO VARDĄ IR LIETUVOS GARBĘ

2018 metų rudenį Karo prievolės centre pranešiau drąsią žinią, kuri ten girdima retai. Aš drąsiai pasakiau, kad noriu tarnauti Lietuvos kariuomenėje ir kartu mokytis mokykloje. Mane bandė perkalbėti, bet užsispyrimas nugalėjo. Neturėdami kito pasirinkimo, mane išsiuntė pasitikrinti sveikatą, o atlikus visus formalumus išsiuntė į trijų savaičių trukmės bazinį kario savanorio kursą. Kursas buvo intensyvus ir alinantis, sudėtingas tiek fiziškai, tiek psichologiškai. Noras nugalėjo ir kursą pabaigiau sėkmingai. Prisiekdamas Lietuvai, prižadėjau būti doras ir stiprus Lietuvos karys. Šia priesaika vadovausiuosi iki paskutinio atodūsio.

Šiuo metu tarnauju Krašto apsaugos savanorių pajėgų Dariaus ir Girėno apygardos 2-osios rinktinės 204-ojoje lengvojoje pėstininkų kuopoje. Tarnybą atlieku savaitgaliais, juos paaukoju daug svarbesnei veiklai, kuri duoda naudos ne tik man, bet ir mano valstybei. Tarnauju vadovaudamasis kario priesaikos žodžiais ir Šaulių sąjungos įsakymais. Vienas iš jų: „Švieskis ir šviesk.“ Tad visą savo sukauptą informaciją perduodu jaunimui – tokiam pačiam, koks buvau prieš trejus metus. Be to, už savo veiklą jaučiu atsakomybę ir didelę garbę. Juk Lietuvos šaulių sąjunga prieš 100 metų įkurta mano gimtajame mieste Kaune. Aš – kaunietis.

GERBIU IR MYLIU LIETUVĄ TOKIĄ, KOKIA JI YRA. JUK KITOS MAN NIEKAS NEDUOS

Kas mane vis dar motyvuoja tai daryti? Šį klausimą sau užduodu neretai, tačiau atsakymas labai aiškus: kai per pirmas pratybas supratau, kad realybėje toli gražu nėra kaip filmuose. Kai dingo noras tapti kovinių filmų žvaigžde, iškilo kitos vertybės. Pradėjau stiprinti protą ir kūną, domėtis istorija ir karo menu. Atsirado didelė pagarba mūsų praeities didvyriams, kurie sukūrė tokią Lietuvą, kokioje mes dabar gyvename, – laisvą ir nepriklausomą. Davęs priesaiką, pajutau didelę pareigą tęsti mūsų protėvių misiją. Gerbiu ir myliu Lietuvą tokią, kokia ji yra. Juk kitos man niekas neduos. Tad jei kažkas bandys Gedimino pilies bokšto vėliavą pakeisti kita, aš ten būsiu, nes esu gerai parengtas Lietuvos kariuomenės karys. Tai kiečiau už REMBO, nes man nėra per karštos ugnies, per gilaus vandenyno ar per aukšto dangaus. ×

2 UGNIAGESIAI SULAUKS ŠAULIŠKOS PAGALBOS

Tekstas **Valdas Kilpys**
Nuotraukos **Valdas Kilpys**

Baigiantis vasariui Kauno Vytauto Didžiojo 2-osios rinktinės šauliai rinkosi į pirmąsias įvadines pratybas pas ugniagesius gelbėtojus. Kauno priešgaisrinės gelbėjimo valdybos (PGV) 5-oji komanda įsikūrusi naujai pastatytoje modernioje gaisrinėje su naujais automobiliais ir dideliu įvairios įrangos kiekiu. Tad pratybos neprailgo.

Bet pirmiausia teorija. PGV vadovybė pristatė ugniagesių lūkesčius šaulių atžvilgiu. Pranešimą apie savanorių ugniagesių veiklos organizavimą skaitęs viešosios įstaigos Kauno rajono priešgaisrinės saugos tarnybos direktorius Rytis Velžys apgailestavo, kad savanorystės idėjos ugniagesybos srityje pas mus vos gyvos. „Bendraujame su Lenkijos ugniagesiais savanoriais, kurie kitais metais švęs net 90-ąsias savanoriškos tarnybos nenutrūkstamos veiklos metines. Šauliai mums galėtų būti gera paspirtis bandant gaivinti savanoriškosios ugniagesybos tradicijas miesteliuose“, – tvirtino R. Velžys. Jo teigimu, laukia daug nenuveiktų darbų keičiant žmonių supratimą, įstatymus ir požiūrį į savanorystę, kad ateitų laikas, kai ugniagesiai savanoriai vėl įgytų svarbią vietą bendrame žmonėms padedančių tarnybų veiklos kontekste.

Kol kas Lietuvoje remiamasi statutiniais ugniagesiais gelbėtojais, kurie sudaro gerokai per 90 nuošimčių visų pareigūnų. O Austrijoje, Lichtenšteine, JAV ir daugelyje kitų valstybių pagrindą sudaro būtent savanoriškais pagrindais plušantys gaisrų gesintojai.

Pasak Vytauto Didžiojo 2-osios rinktinės vado Vytauto Žymančiaus, planuojama, kad ugniagesių gelbėtojų kursai taps dar viena galimybe tiems, kuriems stiprus kovinis rengimas nėra prioritetas. Baigusieji šį tęstinį kursą taps šauliais ugniagesiais gelbėtojais savanoriais ir bus ugniagesių padėjėjai. Kaip sakė Kauno PGV 5-osios komandos skyrininkas, Lietuvos šaulių sąjungos Garbės sargybos kuopos vadas šaulys Saulius Slavinskas, dirbantis gaisrinėje per trisdešimt metų, ugniagesiams gelbėtojams nuolat reikia tvirto peties, į kurį galėtų atsiremti.

Po teorinių mokymų dalies šauliai mokėsi apsirengti ugniagesio gelbėtojo apsauginius rūbus bei nubėgti keliasdešimt metrų. Šeimininkai suteikė galimybę pakilti aukštyn per 40 m aukščio siekiančiomis ugniagesių kopėčiomis. Ryžosi ne visi. ×

3 UŽ LIETUVOS SIENŲ, ARBA KĄ SLEPIA JKLSSPP TRUMPINYS?

Tekstas **Dovilė Rusteikienė**
Nuotraukos **iš asmeninio archyvo**

Praėjusių metų vasarą Antanas Jocius – aktyvus Lietuvos pilietis, nuo 2016-ųjų gyvenantis Jungtinėje Karalystėje, ėmėsi iniciatyvos ir jo dėka šiandien savo veiklą pradėjo vykdyti Jungtinės Karalystės Lietuvos šaulių sąjungos paramos padalinys (JKLSSPP). Organizacija jauna, tačiau aktyvūs ir entuziazmo nestokojantys komandos nariai, kuriuos vienija meilė savo šaliai, nusiteikę ryžtingai. Apie tikslus, užduotis ir ateities planus kalbėjomės su jos vadu – Antanu Jociumi.

1.

Kaip kilo mintis įkurti Lietuvos šaulių sąjungos paramos padalinį Jungtinėje Karalystėje?
Mintis pradėti veiklą jau kurį laiką sukosi galvoje, o pernai viename Lietuvos Respublikos ambasados Londone organizuotame šimtmečio minėjimo renginyje susitikau su bendraminčiu, kuris buvo tik grįžęs iš minėjimo Lietuvoje. Jis papasakojo apie savo pokalbį su Lietuvos šaulių sąjungos vadu plk. ltn. Gintaru Koryzna. Jie diskutavo apie galimybę kada nors turėti Lietuvos šaulių sąjungos padalinį Jungtinėje Karalystėje. Nepraėjus nė mėnesiui, grįžau į Lietuvą ir susitikau su LŠS vadu, išdėsčiau savo idėjas ir aptarėme padalinio įsteigimo žingsnius. Nuo to ir prasidėjo mūsų organizacijos kelionė.

Ar gyvendamas Lietuvoje buvote šauliu?
Pirmą kartą mane į Šaulių sąjungą prieš šešiolika metų atsivedė brolis, tuomet jis jau priklausė šiai organizacijai. Susidomėjau ir aš. Vakarais eidavau į paskaitas, o savaitgaliais, pagal galimybes, dalyvaudavau vykstančiuose žygiuose miškuose. Mane visuomet domino patriotinė veikla, žygiai, sportiniai renginiai, todėl nenuostabu, kad savo noru baigiau bazinius karinius mokymus, po to likau dirbti Lietuvos kariuomenėje.

Kokia Jūsų emigracijos istorija?
Londone gyvenu beveik trejus metus. Atsikrausčiau 2016 metų birželį. Prieš tai beveik penkerius metus dirbau Lietuvos kariuomenėje, Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytenio bendrosios paramos logistikos batalione. Tai buvo vieni iš geriausių mano metų. Dirbau kartu su kitais patriotiškais asmenimis, tobulėjome ir fiziškai, ir protiškai. Tai yra viena didelė šeima, kuri tau visada gali padėti, kurioje esi svarbus. Iš kariuomenės nebūčiau išėjęs, bet 2015 metų gale patyriau kojos sąnario traumą. Po operacijos kartu su žmona nusprendėme, kad, deja, reikia trauktis. Jaučiau labai didelį palaikymą iš vadų ir kuopos draugų. Dar iki šiandien bendrauju su dauguma buvusių kolegų, vis dar susitinkame išgerti kavos, kai grįžtu į Lietuvą.

Su kokiais sunkumais susidūrėte, kurdami šį padalinį? Ko dar trūksta, kad galėtumėte sklandžiai vykdyti savo veiklą?
Pradžioje kilo daug klausimų, buvo neaišku, nuo ko pradėti, todėl kreipėmės pagalbos ir į Vokietijos šaulius, klausėme jų patarimo, bendravome su Lietuvos šaulių sąjungos vadu plk. ltn. G. Koryzna. Toliau – registracija ir vidinių organizacijos taisyklių nustatymas. Užpildėme reikiamas formas Lietuvos Respublikos ambasadoje Londone, tuomet surašėme organizacijos konstituciją ir pradėjome kurti narių anketas bei taisykles. Daugiausia iššūkių kilo dėl banko sąskaitos atidarymo, nes turime turėti savo organizacijos konstituciją, išverstą į anglų kalbą, ir buhalterį, kuris bus atsakingas už sąskaitą.

Šiuo metu mūsų statusas yra ne pelno siekianti organizacija.

Kad visiškai tvirtai stovėtume ant kojų, ieškome rėmėjų ir patalpų, kuriose galėtume rengti paskaitas. Šiuo metu labai daug pagalbos sulaukiame iš prekybos tinklo „Lituanica“, kuris prisideda prie mūsų organizuojamų renginių. >

1. Jungtinės Karalystės lietuvių jaunimo sąjungos ir Jaunimo reikalų departamento narių susitikimas su JKLSSPP valdybos nariais

Ar lengvai radote bendraminčių? Papasakokite apie savo komandą, valdybos narius.
Valdybos sudėtis keitėsi jau kelis kartus. Turėjome kelis narius, kurie dėl šeimyninių priežasčių turėjo pasitraukti iš veiklos arba išvykti iš Jungtinės Karalystės. Šiuo metu jau turime nuolatinę valdybą, kuri pasiruošusi pradėti aktyvią veiklą. Labai džiaugiuosi visais nariais, kurie prie mūsų prisijungė.

Iš pradžių buvo sunkiau susirasti bendraminčių, nes mūsų veikla paremta visuomeniniais pagrindais, kurioje negeneruojame pajamų, dar kitaip pasakius, tai yra savanoriškas, altruistiškas darbas visuomenei. Dėl to mūsų nariai turi būti patriotiški, entuziastingi ir pasiryžę paaukoti savo laiką dėl Lietuvių bendruomenės.

Kokie padalinio tikslai ir užduotys?
Pagrindiniai padalinio tikslai ir uždaviniai yra ugdyti patriotiškumą tarp Jungtinėje Karalystėje gyvenančių lietuvių, užsiimti švietėjiška ir kultūrine veikla. Siekiame supažindinti Jungtinėje Karalystėje esančias lietuvių bendruomenes su Lietuvos ir Lietuvos šaulių sąjungos istorija, populiarinti šaulių veiklą.

Jungtinės Karalystės Lietuvos šaulių sąjungos paramos padalinys (JKLŠSPP) planuoja bendradarbiauti su Jungtinės Karalystės kadetais, dalyvauti lietuvių bendruomenių renginiuose, savanoriauti juose ir padėti palaikyti viešąją tvarką. Planuojama narius mokyti topografijos, medicinos, istorijos, fizinio lavinimo, organizuoti ir dalyvauti sportinėse varžybose, žygiuose, stovyklose ir pratybose su Lietuvos šaulių sąjungos nariais.

Kokios Jūsų vertybės? Ką labiausiai stengiatės puoselėti, akcentuoti paramos padalinyje?
Mūsų pagrindinė vertybė yra meilė savo Tėvynei. Savo renginiuose puoselėjame ryšį tarp žmonių, esančių čia, ir Tėvynės. Norime, kad žmonės išlaikytų lietuviškas tradicijas, nenutoltų, neatsiribotų nuo Lietuvos gyvenimo, nors šiuo metu ten ir negyvena.

Kodėl manote, kad svarbu burti tautiečius už Lietuvos sienų? Kaip šią veiklą vertina Jūsų šeima?
Žinant mūsų tėvynės istoriją, joje visuomet buvo ryšys tarp lietuvių Lietuvoje ir lietuvių, gyvenančių už jos ribų. Tai parodo, kad nesvarbu, kur lietuvis išvažiuodavo, jis visuomet palaikydavo ryšį su savo šalimi. Gyvenant toli nuo gimtų namų lengva pasinerti į rutiną ir pasimesti monotonijoje. Mes esame lietuviai, mums yra svarbus bendravimas, Tautinės giesmės, vienybės jausmas. Atsikraustę į Londoną kartu su žmona pradėjome ieškoti lietuvių bendruomenių ir renginių, kurie suburtų lietuvius. Man labai trūko organizacijos, kurios pagrindinės gairės būtų kultūrinė, edukacinė veikla, kuri užsiimtų ir su jaunimu, ir su vyresniais žmonėmis.

> **Dirbau kartu su kitais patriotiškais asmenimis, tobulėjome ir fiziškai, ir protiškai. Tai yra viena didelė šeima, kuri tau visada gali padėti.**

Labai didelį palaikymą gaunu iš savo žmonos, ji visuomet mane skatina užsiimti veikla, kuri man patinka, todėl nežinau, ar tiek būčiau pasiekęs be jos.

Ar atsiranda norinčių prisijungti? Kokios priežastys įvardijamos iš tų, kurie ateina pas Jus?
Šiuo metu dar nepradėjome oficialios registracijos, jas ketiname paskelbti jau kitą mėnesį. Kol kas besidominčių ir besiteiraujančių žmonių skaičius yra mažas. Pradėję registraciją, daug dirbsime prie skirtingų diasporų ir lokacijų. Pradėsime organizuoti šauliškus renginius už Londono ribų, kad suburtume lietuvius, gyvenančius ne tik Londone, bet ir visoje Jungtinėje Karalystėje.

Dabartiniai nariai dalyvauja veikloje, nes juos vienija tos pačios vertybės – meilė Lietuvai, noras prisidėti prie lietuvybės išsaugojimo svetur.

Ar jau turite nusistovėjusių tradicijų?
Kadangi esame jauna organizacija, neturime daug nusistovėjusių tradicijų. Tačiau vieną jų galėčiau išskirti – šventines dienas mes sutinkame lietuviško kino vakaruose. Vasario 16 dieną rodėme filmą „Skrydis per Atlantą“, vyko diskusija apie patriotizmą. Kovo 11 dieną rodėme filmą „Niekas nenorėjo mirti“, po filmo buvo parodytas vaizdo klipas, kuriame filmo aktoriai paaiškino tikrąją filmo idėją ir kokia gili mintis yra užslėpta jame. Darbinė tradicija – tai reguliarūs valdybos susirinkimai, skirti renginiams organizuoti ir idėjoms generuoti.

Ką jau spėjote nuveikti? Kokius renginius suorganizuoti?
Dalyvavome Baltijos kelio 29-mečio minėjime, Jungtinės Karalystės skautų stovykloje, kurioje vedėme savo programą. Dalyvavome Jungtinės Karalystės organizacijų pirmininkų ir valdybos narių metiniame susirinkime Lietuvos Respublikos ambasadoje Londone, JKLJS ir Lietuvos jaunimo departamento organizuotuose mokymuose, kurie buvo skirti organizacijų valdybos narių įgūdžiams gerinti. Orientuojamės ir į aktyvią veiklą: surengėme pėsčiųjų žygį Londone „Nuo 100 iki 100“, kuriuo paminėjome Lietuvos šimtmetį ir pasitikome LŠS šimtmetį, dalyvavome bėgime, skirtame sausio 13 dienos įvykiams paminėti, organizavome filmų vakarus.

Kokie artimiausi Jūsų planai? Numatomi darbai, renginiai?
Kovo ir balandžio mėnesį aplankysime dvi mokyklėles, kuriose vesime edukacinio pobūdžio paskaitą apie Lietuvos šaulių sąjungą ir pristatysime savo organizacijos veiklą Jungtinėje Karalystėje. Turime atsivežę inventoriaus, kurį pademonstruosime vaikams ir pasiūlysime prisijungti prie mūsų organizacijos veiklos. Organizuojame pėsčiųjų žygį Lietuvoje, tiksli data bus paskelbta šio mėnesio pabaigoje. Organizuosime diskusiją apie kibernetinį karą, paskaitas savo nariams apie Lietuvos kariuomenę, LŠS, mediciną. Planuojame įvairius sportinius, edukacinius ir kultūrinius renginius Londone ir už jo ribų. Esame pakviesti į kelias vasaros stovyklas Jungtinėje Karalystėje ir Lietuvoje. Kadangi dar esame gana naujas padalinys, daug dirbsime prie renginių savo nariams.

Kas gali prisijungti prie Jūsų? Kokie reikalavimai keliami kandidatams?
Prie mūsų gali prisijungti visi norintys, entuziastingi, veiklūs, patriotiški lietuviai.

Organizacijos įstatuose yra numatyta, kad nariais gali tapti jaunuoliai nuo 11 metų. Kadangi mūsų organizacija nėra susijusi su politika, todėl vienas iš reikalavimų nariams yra nesieti jos su jokia politine veikla. ×

1. Žygio „Nuo 100 iki 100“ akimirkos

2. Sausio 13-osios bėgimas „Už Lietuvos laisvę“

3. Skautų stovykloje

4. Žygio „Nuo 100 iki 100“ akimirkos

4 SUN TZU „KARO MENAS“:

KO GALIME IŠMOKTI KOVODAMI INFORMACINIUS KARUS?

Tekstas **Valdas Kilpys**

„Karo meną“ be vargo rasite knygynuose. Prekyboje net keli lietuviški leidimai ir šiaip šis žymaus praeities kinų karvedžio traktatas yra labai populiarus pasaulyje. Knygos mintys seniai tapo politikos, verslo ar net psichologijos mokslų tyrimo objektu, tačiau šio straipsnio tikslas – jas pritaikyti informaciniams karams. Juos, beje, kariauja ir pati Kinija, kurios veikla visai neseniai bendrame Valstybės saugumo departamento ir Antrojo operatyvinių tarnybų departamento prie Krašto apsaugos ministerijos grėsmių nacionaliniam saugumui vertinime pirmą kartą įvardyta kaip grėsmė valstybei. Matyt, yra dėl ko...

AUTORYSTĖ, LAIKOTARPIS, KONTEKSTAS

„Karo menas“ – karinis kinų traktatas, sukurtas 771–476 m. pr. Kr. Tradiciškai manoma, kad jo autorius buvo karvedys ir filosofas Sun Tzu (skirtingose knygose galima rasti ir kitokių autoriaus vardo ir pavardės transkripcijų: Sun Dzi, Sun Tzu ir kt.). Dėl traktato autorystės kyla daug abejonių, nes Sun Tzu nėra minimas bene garsiausiame istoriniame traktate „Zuo zhuan“ (IV a. pr. Kr.), aprašančiame visas Kinijai nusipelniusias asmenybes.

XX a. pradžios kinų rašytojas Liangas Qichao teigia, kad „Karo meno“ autorystė iš tiesų gali priklausyti kitam kinų karvedžiui, tikėtina, Sun Tzu palikuoniui Sun Bin (IV a. pr. Kr.), kuris taip pat parašė traktatą panašiu pavadinimu. Kad ir kaip būtų, aišku viena – „Karo menas“ yra tikrai sena knyga, kurioje sukaupta ne ką mažiau išminties nei kito žymaus Kinijos filosofo Konfucijaus raštuose (ten taip pat galima rasti itin daug naudingų minčių, kurias, progai pasitaikius, nagrinėsime „Trimite“).

Traktatą sudaro 13 skyrių. Kiekviename aptariamas konkretus karo aspektas bei su juo susijusi strategija ir taktika. Būtent dėl to šis kūrinys yra parankus daugeliui gyvenimo sričių. Dėl savo gebėjimo užčiuopti pačius bendriausius kovos, konkurencijos, susipriešinimo ir pergalės siekimo dėsnius ir pasiūlyti jų sprendimo būdus autoriaus mintys populiarios ir pritaikomos plačiau nei karybos srityje. Nebus jokia paslaptis teigti, kad šio traktato nuostatomis remiasi visos dabartinės pasaulio arenoje vis didesnę jėgą įgaunančios Kinijos veikla. Jie it diena nuo nakties skiriasi nuo kitos mūsų Rytų kaimynės – Rusijos – nemokšiškų bandymų siekti galios. Tai kur kas subtilesnis, komplikuotesnis ir intelektualesnis geopolitinis „žaidimas“.

Būtent todėl ant konfucianizmo pamatų pastatyta, gerosios socializmo patirties persmelkta ir Sun Tzu taktika bei strategija besiremianti Kinija šiuo metu tik pradeda „žygį“ pasaulio arenose ir ateityje tiek Lietuvoje, tiek kitose pasaulio vietose regėsime vis dažnesnius kinų bandymus laimėti karą... savaip.

Geopolitiškai patogioje vietoje esanti Lietuva, turėdama uostą, puikią infrastruktūrą ir stabilią socioekonominę bendrabūvio tradiciją, yra geidžiamas kąsnelis Kinijai. Ačiūdie, pagaliau oficialiosios žvalgybos struktūros įvardijo tai kaip grėsmę.

1. „Karo menas“ bambukinėje knygoje

TAIP GYVENAME

Būkime atviri, kalbos apie hibridinius karus, propagandą ir Rusijos bandymus „skaldyti ir valdyti“ daugeliui jau tapo nuobodybe. Nuo to niekur nepasidėsi, nes naujienų pertvinkusi realybė daugelį verčia ieškoti stipresnių „dirgiklių“. Vyresnieji mano, kad išgyventa sovietinė praeitis, kurioje nestigo propagandos, savaime įskiepijo jiems imunitetą antivalstybinėms apraiškoms realybėje ir internete.

Jaunimas dezinformacijos atžvilgiu nėra toks „paskiepytas“, todėl sisteminė dezinformacija gali rimtai susukti smegenis ir pridaryti bėdų. Tačiau darytina prielaida, kad Kremlius jau suprato, jog visuotinio Lietuvos piliečių lojalumo nepelnys niekuomet, todėl vienintelis dalykas, ką jie daro, ir daro neblogai – bet kokia patogia proga kiršina visus su visais. Tai sukuria „įjovalo atmosferą“ valstybėje, kuri teikia didesnės manipuliacijos galimybes.

Darant analogiją su realiu karu, priešas nuolat manevruoja ir bando mūsų kantrybę. Žvalgo silpnąsias vietas ir smogia ten, kur tikisi pergalės (sumaišties). Sun Tzu traktate kiekvienu atveju pateikia priešnuodį, tačiau įdomu tai, kad Kremliaus organizuojamos priešiškos antivalstybinės propagandos principai neatitinka „Karo meno“ nuostatų, kurios lemtų pergalę. Ir tai – puiki naujiena Lietuvai, nes iš Rusijos veikiantys *troliai* pasmerkti pralaimėti.
Kinijos atveju viskas kitaip...

PAGRINDINĖ „KARO MENO“ TEMA

Laikotarpis, kai buvo parašytas „Karo menas“, buvo neramus. Tarp didžiųjų valstybių vyko karai. Sun Tzu aiškiai suprato, kad visuotinė žmonių mobilizacija ir kariuomenės parengimas yra svarbiausias pergalės dėmuo. Gynybos visuotinumas taip pat yra esminė sąlyga bandant atsispirti propagandai. Šia prasme informacinius karus kariaujančių žmonių skaičius yra nelimituotas. Kuo daugiau – tuo geriau.

Kaip čia neprisiminsi virtualių *trolių* ir *elfų* kovų. Nepaisant to, kad Kremliaus finansuojami *troliai* dirba centralizuotai, *elfai* vis vien laimės, nes tik užmokesčio nepakanka pergalei. Samdiniai kare visuomet liks tik samdiniais. Sun Tzu pabrėžia, jog būtinas tokių sąlygų sudarymas, kad liaudis klestėtų ir būtų patenkinta, kad ji visuomet būtų pasiryžusi noriai paklusti valdovui. Kalbant dabartine kalba, žmonės turi pasitikėti savo valstybe.

Pasitelkęs analitinį protą ir vengdamas bet kokių ideologinių dramatizavimų (to net dabar dažnai stinga), autorius nuolat akcentuoja savikontrolės būtinybę. „Nugalėtojai pirma laimi, paskui eina į karą, o pralaimėjusieji pirma eina į karą, o tik tada siekia nugalėti“, – sako jis.

Sun Tzu kovos koncepcijos pagrindą sudaro priešo valdymas, kuris suteikia pergalės galimybę. Visoje knygoje itin dažnai minima pagrindinė vadovavimo kariuomenei taisyklė – turi prisitaikyti prie situacijos ir nedaryti skubotų sprendimų, surinkti informaciją. „Lygiai kaip vanduo vengia aukštumų ir skuba į žemumas, taip ir kariuomenė vengia stiprybės, bet kovoja su silpnybėmis. Ir kaip vanduo įgauna paviršiaus, kuriuo teka, formą, taip ir kariuomenė valdo sėkmę vadovaudamasi priešo padėtimi“, – tvirtina karvedys. >

Nebus jokia paslaptis teigti, kad šio traktato nuostatomis remiasi visos dabartinės pasaulio arenoje vis didesnę jėgą įgaunančios Kinijos veikla. Jie it diena nuo nakties skiriasi nuo kitos mūsų Rytų kaimynės — Rusijos — nemokšiškų bandymų siekti galios.

1.

孫子

孫子

SUN TZU „KARO MENAS“

SKYRIAI IR TEMOS

Išskirtinis šio traktato bruožas yra tas, kad autorius nepasiduoda pagundai kalbėti dėl kalbėjimo. Kiekviena jo pateikta tema ar teiginys vienu metu – ir bendras, tinkantis įvairioms gyvenimo sritims, ir labai konkretus, sistematizuotas.

Tarkime, kalbėdamas apie planavimą Sun Tzu aptaria 5 svarbiausius dalykus rengiantis karui: reljefą, sezoną, vadovavimą, organizavimą ir būdą. Analizuodamas strateginio puolimo aplinkybes teigia, kad karinių pajėgų vienybė svarbiau už kiekybę bei nusako 5 svarbius faktorius kare: ataka, strategija, aljansai, armija, miestai. Net šnipai yra tvarkingai suskirstyti į 5 tipus ir jų naudojimo galimybes. Viskas konkretu, analitiška ir aišku.

Informaciniams karams visa tai kuo puikiausiai tinka. Aptarkime papunkčiui keletą Sun Tzu deklaruotų taisyklių:

a) kelias. Lyderystė yra kritinė sėkmės sąlyga. Ji sudaryta iš kompetencijos ir charakterio savybių. Jei veliesi į (informacinius) karus, turi aiškiai suvokti, kad be lyderio savybių (žinios plius charakteris) geriau tūnok saugiai ir nesivelk. Arba tapk geru kareiviu pamiršęs išsvajotus generolo antpečius. Beje, labai panašiai kalbėjo ir Konfucijus, kuris nurodo septynias lyderystės vertybines dimensijas (savidisciplina, tikslas, pergalė, atsakomybė, žinios, koncentracija, pavyzdys). Abu didieji kinų mąstytojai sutaria, kad geras lyderis yra emociškai ramus, intelektualiai koncentruotas ir dvasiškai užtikrintas. Jei tokiu jaučiatės – pirmyn į kovą!

b) kova. Kovojimas negali būti tik dėl kovojimo. Jis turi turėti aukštesnį tikslą. Tarkime, Lietuvos nepriklausomybę. Kovojant reikia pasiekti apčiuopiamų pergalių. Kad nekiltų dvejonių, kurios anksčiau ar vėliau tamstas apniks. Virtualioje aplinkoje ypač. Kova vertinga tada, kai identifikuojamos aiškios pergalės arba kai kyla reali grėsmė. Trečio kelio nėra;

c) emocinė kontrolė. Kovojant informacinius karus ji ypač reikalinga. Pasak kinų karvedžio, emocinės kontrolės praradimas yra grėsmė ir ginklas priešo rankose. Skaitmenybėje tai svarbiau dešimt kartų, nes didžioji dalis propagandos paremta emocijomis;

d) veiksmas. „Ką darai – daryk gerai“, – teigia lietuvių liaudies išmintis. Veiksmo taisyklė būtent apie tai. Pergalė išsprūs iš rankų, jei nebus efektyvaus vykdymo. Iš dalies nukrypstant į šoną verta prisiminti „sterilių pratybų“ fenomeną, kuris labai dažnai randamas mūsuose, bet nesvetimas ir kariuomenėje. Jo esmė: susirenka kovotojai su brangia įranga ir dar brangesniais ginklais, pasisamdo rimtą karį, kuris, suprasdamas reikalo esmę, padaro „sterilias pratybas“. Visi pasifotografuoja, pasiviešina visaip ir grįžta patenkinti. Juk gali sau tai leisti. Kariuomenėje tai vadinama „pažaidėme karą“.

Informaciniuose karuose panašiai – parašai kokį komentarą, pagamini (jei sugebi) vieną kitą virtualų memą ir... pareiga tėvynei atlikta. Galima pasijusti Didžiu Kovotoju. Tik viena iš pagrindinių „Karo meno“ deklaruotų taisyklių liks neįvykdyta. Juk, pasak Sun Tzu, tai, kad žinai, kaip elgtis, nereiškia, kad nugalėsi, nes elgiesi kitaip. Pratybose ypač;

e) informacija. Žinių apie priešą turėjimo taisyklė sietina su jų turėjimu ir valdymu. Jei gavome pakankamai patikimos informacijos, reiškia, kad einame pergalės keliu. „Karo mene“ randami 2 informacijos valdymo aspektai: pirma, jos įgijimas (žvalgyba) ir informacijos sklaida aplinkoje (PSYOP, dezinformacija, viešieji ryšiai ir t. t.). Sutikite, čia pajuokaujant galima net tarti, kad 500 m. prieš Kristų gyvenęs karvedys kalba apie interneto amžių Sun Tzu sako, kad, nepriklausomai nuo surinktos informacijos kiekio, anksčiau ar vėliau ateis laikas, kai reikės daryti sprendimus. Tuomet dera (vėl iš naujo) pasiskaityti ir įsisąmoninti jau išvardytas taisykles. Ir laimėti.

ĮTAKA

Istoriškai patvirtinta, kad šios knygos įžvalgomis vadovavosi Napoleonas, vokiečių generolai Antrojo pasaulinio karo metais ir netgi amerikiečiai, planuodami operaciją „Audra dykumoje“. Šiuo metu aptariamas traktatas yra JAV kariškiams rekomenduojamų knygų sąraše. „Karo menas“ įtrauktas į JAV jūrų pėstininkų rengimo programą. Negana to, „Karo menas“ dažnai minimas populiariojoje kultūroje ir naudojamas tiesiogiai su karyba nesusijusiose srityse. Teisė, psichologija, politika, verslas – tik keletas sričių, kurių profesionalai šiame traktate randa sau naudingų įžvalgų.

„Karo menas“, organiškai įsiliejęs į vakarietiškąją kultūrą, ne kartą yra cituojamas įžymiojoje juostoje „Wall Street“ (1987 m.) ir seriale „Sopranai“ (1999–2007 m.). ×

Dešinėje – Sun Tzu vardas kinų rašmenimis įvairiais laikotarpiais.

Naudota literatūra:
Giles, L., 1910. Sun Tzu on the Art of War.
Sawyer, R. D., 2005. The Essential Art of War.

Silpnas yra tas, kuris priverstas pasistengti ir gintis visur; stiprus tas, kuris priverčia priešininką gintis bet kur.

Toks jau karių būdas: kai apsupti, jie ginasi, kai nėra kitos išeities, jie kaunasi; kai aplinkybės verčia, jie paklūsta įsakymams.

Jeigu nėra naudos, nejudėk. Jeigu negali pasiekti tikslo, nejudink kariuomenės. Jeigu nėra pavojaus, nekariauk.

Todėl išmintingas valdovas itin saugosi karo, o geras karvedys jo vengia. Tai tas Kelias, kuris išsaugo valstybes ir jų kariuomenes.

Pulk tuomet, kai jie nepasirengę. Žygiuok pirmyn, kai jie nesitiki. Tie, kurie nesupranta visų kariavimo sunkumų, nesuvokia ir karo naudos.

Kariuomenė brangina pergalę ir nevertina užsitęsusio karo. Todėl karvedys, išmanantis karo meną, yra liaudies likimo valdovas, valstybės saugumo šeimininkas.

Šimtą kartų kautis mūšiuose ir šimtą kartų laimėti – nėra meistriškumo viršūnė. Pavergti priešo kariauną be kovos – štai tikra meistriškumo viršūnė.

Sakoma, kad strategija, kaip įveikti priešą, yra žinoma daugeliui, tačiau pritaikyti jos neįmanoma.

Čikagos šauliai demonstracijoje prieš Lietuvos okupaciją. Čikaga, 1973 m.

5 SU GIMTADIENIU,

IŠEIVIJOS BROLIAI IR SESĖS

Tekstas Stasys Ignatavičius,
LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas

Nuotraukos Vytaro Radzevičiaus ir Justino G. Riskaus knygos „Lithuanian Chicago“

Prieš 65-erius metus, 1954 metų kovo 7 dieną, minint Lietuvos šaulių sąjungos įkūrėjo, ideologo ir pirmojo viršininko Vlado Putvinskio mirties 25-ąsias metines, buvęs LŠS viršininkas plk. Mykolas Kalmantas Tėvynės mylėtojų draugijos 2-osios kuopos Čikagos Lietuvių auditorijoje organizuotame minėjime iniciatyvinės grupės vardu susirinkusiems buvusiems šauliams ir visuomenei (renginyje dalyvavo per 100 tautiečių) viešai paskelbė apie šaulių organizacijos atkūrimą Lietuvos šaulių sąjungos tremtyje (dabar LŠS išeivijoje) vardu. 1954 metų kovo 7 diena ir tapo LŠS išeivijoje atkūrimo data. 1954 metų kovo 7 dieną organizacinis atkūrėjų branduolys (Aleksandras Mantautas, Sofija Pūtvytė-Mantautienė, Vaidievutis Andrius Mantautas, plk. Mykolas Kalmantas, Eugenija Klupšienė, Alfas Valatkaitis, Rapolas Skipitis, gen. Kazys Musteikis, Ona Pūtvytė-Tercijonienė, dr. Vincas Tercijonas, dr. Vanda Daugirdaitė-Sruogienė ir kiti), kaip laikinoji organizacinė Sąjungos vadovybė, pradėjo ieškoti kito pavadinimo. Pradžioje organizacinis atkūrėjų branduolys pasivadino LŠST Laikinąja organizacine centro valdyba, bet pageidaujant daugumai šaulių buvo priimtas terminas LŠST Laikinoji centro valdyba. Jis įsigalėjo nuo 1954 metų birželio 1 dienos. 1958-ųjų liepos 5 dieną Čikagoje, Jaunimo centre, įvykusiame LŠST dalinių atstovų suvažiavime buvo išrinkta oficialioji LŠST Centro valdyba. Į rankas pateko LŠS archyve išlikęs 1956 metų birželio 24 dienos Lietuvos šaulių sąjungos tremtyje Laikinosios centro valdybos kreipimasis į išeivijos tautiečius, kuriame išdėstyti organizaciniai tikslai labai aktualūs ir šių dienų tiek Lietuvos, tiek išeivijos šaulių veiklai.

„LIETUVOS ŠAULIAMS TREMTYJE, LIETUVIŲ VISUOMENEI IR KOVOJANČIAI LIETUVAI“

Susispieskit krūvon, Lietuvos sakalėliai,

Išblaškykit miglas jūs galingais sparnais,

Ir stovėkit tvirtai, kaip jauni ąžuolėliai,

Kovą skelbkit audrom ir sunkiaisiais laikais

Kraštui būkit sargais!

(J. Turčinskis, „Šauliams“)

Kai šitie šaulių himno žodžiai pasirodė vos pradėjusiame eiti „Trimite“ 1920 metų gegužės 1 dieną (1920 metų liepos 1 dieną – aut. pastaba), Lietuvos žemė jau buvo nudažyta savanorių karių, partizanų ir šaulių krauju. Kovos su bolševikais ir bermontininkais buvo pasibaigusios, bet tebekrito dar žuvusiųjų karžygių motinų ašaros, tebesmilko sudegintų sodybų griuvėsiai... Netrukus iš naujo sušvito gaisrai ir sudundėjo šūviai kovoje su puolančiais lenkų legionais, ir naujos karių bei šaulių kraujo ir gyvybės aukos tapo sudėtos ant meilės aukuro jaunutei nepriklausomai Lietuvai. Nors kovotojams – pasiryžėliams, jų vadovams ir mūsų politikams buvo aišku, kad brangiai atpirktoji laisvė jau yra realybė, tačiau nestigo žmonių, kurie dar netikėjo Lietuvos prisikėlimo stebuklu. Todėl reikėjo ne tik budėti ir kovoti fronte, bet ir krašto viduje atremti priešo propagandą bei ardomąjį darbą, siekiantį palaužti laisvėjančios tautos kovos dvasią; reikėjo išblaškyti šimtametės vergijos paliktas miglas iš svyruojančių, netikinčių ir nerangiųjų, reikėjo skiepyti kovos dvasią ir pasiaukojimą Tėvynei priaugančioms kartoms. Visiems tiems uždaviniams vykdyti nepakako valdiškų įstaigų: reikėjo nuolat spiesti krūvon Lietuvos patriotus organizuotam visuomenės darbui. Ir tasai visuomenės darbo įnašas į atsikuriančią Lietuvos valstybę buvo labai didelis.

Suburdama partizanus vienon organizacijon, kitur juos atgaivindama ir toliau beplėsdama, Šaulių sąjunga pasiryžo įtraukti visą tautą į Tėvynės gynimo ir jos stiprinimo darbą; pasiryžo ne tik karui ištikus padėti kariuomenei fronto užnugaryje, kaip tai daro partizanai, bet ir taikos metu ruošti tautą ateities uždaviniams ir kaupti jos jėgas būsimiems pavojams atremti. Šauliai čia vadovavosi savo įkūrėjo ir ideologo Vlado Putvinskio-Pūtvio įsitikinimu, kad tikrai nenugalimas kraštas bus tik tas, kurio visi gyventojai, ir dideli, ir maži, ir vyrai, ir moterys, brangins savo krašto laisvę ir kaip galėdami ją stiprins ir gins. Juk tobulo Tėvynės gynėjo ūmai, vien kareivinėse, paruošti negalima: jį reikia auklėti iš mažens. Šitas auklėjimo darbas turi apimti visą tautą, pasiekti net ir patį tolimiausią Lietuvos kampelį, nuolat plečiant šaulių vienetų tinkle, nuolat stengiantis kiekvieną tautietį padaryti naujosios Lietuvos riteriu. Apie tai V. Pūtvys šaulių vardu pareiškė spaudos atstovams: „Mūsų aristokratija parsidavė amžinajam tautos priešininkui, pavergė savo tautą ir norėjo surištą, supančiotą įduoti į priešininko rankas. Mes jos senos aristokratijos išsižadėjome ir kuriame savąją, naująją. Karininkų kadras ir armija yra ne tik krašto apsaugos valstybinė organizacija, bet ir tautos riterių branduolys. Mūsų naujoji inteligentija yra ne tik išmokslintų profesijų kadras, bet ir tautos idėjinė aristokratija, jos vadas. Šaulių sąjungos uždavinys – praplėsti, pagilinti abi vagas, įnešti šauliškais rūbais apvilktą idėjinį tautinį riteriškumą į tolimą provincijos kampą, į tą kaimą, kurio šiaudiniai stogai matyti ten toli už miškelio, už kalnelio, paupyj, pabalyj. Įnešti vietoje, neatitraukiant žmonių nuo jų darbo. Idealas, kad visa tauta taptų dvasios aristokratija, kad visi būtų tėvynės gynėjai.“ Kita proga V. Pūtvys išdėstė savo šauliškąjį kredo Visuotinam LŠS būrių atstovų suvažiavimui: „Bene čia mūsų kelrodė žvaigždė: Būkime tautos kariuomene. Būkime tautos kariuomene greta valstybinės armijos. Būkime ja plačiausiai tą žodį suprasdami, ne vien tiktai ginkluotos kovos lauke, kur armijos vadovybėje sudarysime viena, bet ir visur ten, kur tautos ateities kuriamoji valia ir darbas reikalaus paramos, sargybos, visur, kur tautos dvasia reikalaus pagalbos, visur, kur mūsų tautos teisės reikalaus gynėjų... Pats likimas, pats gyvenimas stumia mūsų broliją būti tautos aukuro tarnais, sargais... Tautos ateitis reikalauja sveikų, tvirtų, dorų, gabių, darbingų, idėjinių tautiečių. Dėkime darbo, kad būtume toki. Būkime viena didžiulė tautinė, savitarpė mokykla.“

Iš anksčiau cituotųjų žodžių nesunkiai galima pastebėti, kad Šaulių sąjungos ideologijos šviesoje Tėvynės gynėjo, tautos kario sąvoka apima kur kas daugiau negu vien kariško pobūdžio dalykus. „NE VIEN TIK KARDU GINSI TĖVYNĘ! – įsakmiai pabrėžė šauliams jų įkūrėjas, – Nemažas mokslas sugebėti kiekvieną darbą taip pakreipti, kad jis stiprintų tėvynę ir prilygtų gynėjo kardui... Nėra tokio darbo, nėr tokios vietos, nėra tokios dienos, kur nėra progos padaryti tėvynei bent ką naudinga: visur, visada ir visu kuo darbus galima taip padaryti, kad jie stiprins tėvynės jėgas ir tuo būdu ją gins.“ Todėl, žvelgdama į idealų Tėvynės

Šauliai čia vadovavosi savo įkūrėjo ir ideologo Vlado Putvinskio-Pūtvio įsitikinimu, kad tikrai nenugalimas kraštas bus tik tas, kurio visi gyventojai, ir dideli, ir maži, ir vyrai, ir moterys, brangins savo krašto laisvę ir kaip galėdami ją stiprins ir gins.

gynėją, LŠS ideologija jame mato ne ką kitą, kaip IDEALŲ LIETUVĮ, – tiesa, su specifiškai „šauliškai“ atspalviu, – kurio vyriausias tikslas: aukotis ir dirbti, „kad susidarytų tokios sąlygos, kad plėtotųsi ir tobulėtų viskas, kas lietuviška, kad būtų padėti pamatai tikrai tvirtai ir tikrai lietuviškai Lietuvai.“ Dėl to ir šio tikslo atsiekimui vykdomoji programa turi būti (ir iš tiesų buvo nuo pat pirmųjų LŠS gyvavimo dienų) kuo plačiausia, apimanti ne vieną ar dvi, o visas svarbiausias tautos gyvenimo sritis. Čia įeina tokie uždaviniai kaip karinis parengimas, patriotinis-pilietinis tautinio ir valstybinio susipratimo bei sąmoningumo ugdymas, demokratiškumo skiepijimas, kultūrinė veikla, kova už tautos, ypač jaunimo, dorą ir t. t. Gyvenimo patirtis parodė, kad Šaulių sąjungos siekiai, uždaviniai ir tikslai buvo pastatyti ant realaus pagrindo. Vos įsteigti, šauliai užsitarnavo nemirštančią, amžiną vietą tautos istorijoje, nepriklausomybės kovų metu, greta mūsų jaunos didvyriškos kariuomenės; keleriais metais vėliau šaulių gretos vėl matėsi kovos sūkuryje, 1923 metais vaduojant Klaipėdą. O nutilus kovos aidams, šaulių namai, chorai, orkestrai ir teatrai, leidiniai ir pagarsėjusios „spaudos talkos“, tautodailės bei tautiškų rankdarbių kursai ir parodos, tautiniai drabužiai, tautiniai šokiai ir kt.; tautinių papročių ugdymas, šaulių stovyklos, sporto, tiekimo ir sanitarijos, tautinio auklėjimo ir kiti kursai; karinis parengimas su manevrais, rikiuotės ir šaudymo pratybos bei rūpestingai parengtais kursais, šaulių sporto ir ugniagesių komandos, šaulių šventės, tautos švenčių ruošimas, talka rinkliavose ir kituose bendruose tautos reikaluose per Šaulių sąjungą pripildė Lietuvos gyvenimą.

Šaulių sąjunga turėjo 150 chorų, 105 orkestrus, 72 šaulių namus, 350 didesnių bibliotekų, 400 vaidybos kuopelių, 660 sporto skyrių (iš jų 115 sporto klubų); leido savaitraštį „Trimitą“, net po 30 000 egz., ir šaulių moterų žurnalą „Šaulė“; kasmet spausdino apie 30 000–40 000 egz. šaulių kalendoriaus, leido karinius leidinius ir grožinės literatūros knygas (1927 metais „Vasario 16“ leidinio atspausdinta apie 70 000 egz.; Vlado Andriukaičio „Žvalgo užrašų“ – 20 000 egz. ir t. t.) ir Vlado Putvinskio-Pūtvio raštus bei biografiją (paskutinė nebaigta spausdinti, užėjus okupantams); kovojant su lenkais, išleido 1 milijoną atsišaukimų, kuriuos išplatino lenkų kariuomenės eilėse. LŠS dvidešimtmečio iškilmių metu Kaune 1939 metais dalyvavo 20 000 uniformuotų ir ginkluotų šaulių ir 5 000 tautiniais rūbais ar uniforma pasipuošusių šaulių moterų; o ta pačia proga šaulių suruoštoje dainų šventėje programą atliko jungtinis 2 000 šaulių choras (sudarytas iš 80 atskirų chorų) ir 500 asmenų orkestras; į tuo metu vykusią šaulių moterų suorganizuotą tautodailės parodą buvo atvežta keli tūkstančiai eksponatų.

Vienas pačių didžiausių Šaulių sąjungos nuopelnų ir kartu jos populiarumo paslaptis nepriklausomoje Lietuvoje buvo sudarymas tokio pagrindo, kuriame galėjo susitikti ir bendrai dirbti lietuvis su lietuviu, nepaisant partijų, pakraipų ir pažiūrų skirtumo. Šauliams visi buvo lygiai brangūs >

„NE VIEN TIK KARDU GINSI TĖVYNĘ! – įsakmiai pabrėžė šauliams jų įkūrėjas. – Nemažas mokslas sugebėti kiekvieną darbą taip pakreipti, kad jis stiprintų tėvynę ir prilygtų gynėjo kardui... Nėra tokio darbo, nėr tokios vietos, nėra tokios dienos, kur nėra progos padaryti tėvynei bent ką naudinga: visur, visada ir visu kuo darbus galima taip padaryti, kad jie stiprins tėvynės jėgas ir taip ją gins.

ir priimtini. Vienintelis kriterijus, pagal kurį LŠS įkūrėjas vertino į Šaulių sąjungą ateinantį žmogų, buvo jo meilė ir pasiaukojimas Tėvynei. Nepaisant Sąjungos darbe pasitaikiusių kliūčių, šis TAUTOS VIENYBĖS elementas liko iki galo šventa šaulių tradicija. Kitas ne mažiau didelis ir gal pats didžiausias šaulių nuopelnas – savanoriško pasiaukojimo Tėvynei ir pasiryžimo ją ginti pavojaus metu išsaugojimas savo gretose. Tragiškos politinės aplinkybės neleido mums atvirai pasipriešinti iš Rytų užplūdusiems pavergėjams 1940 metais; bet išugdytoji kovos ir pasiaukojimo dvasia išliko. Partizanų kovose ir susidūrimuose su priešu, o ypač 1941 metais neužmirštamojo birželio metu, daug šaulių, kai kur net ištisi jų būriai, paguldė galvas už Lietuvos laisvę. Žvėriškojo Serovo (Ivanas Serovas – SSRS NKVD liaudies komisaro L. Berijos pavaduotojas. 1944 metų vasarą atsiųstas į Lietuvą koordinuoti NKVD kariuomenės veiklą ir atkurti LSSR represines struktūras – aut. pastaba) instrukcijoje vienoje iš pirmųjų vietų buvo nurodyti šauliai su

1. Čikagos skautai ir šauliai (pirmoje eilėje) susitikime Pasaulio lietuvių centre su kongresmenu Richardu Durbinu. Lemontas, 1990 m.

2. Čikagos lietuvių jaunimo centras, 2009 m.

3. Čikagos lietuvių auditorija (30133 South Halsted Street, Bridgeport). Šiame pastate 1954 metų kovo 7 dieną buvo atkurta Lietuvos šaulių sąjunga.

4. Vyčio bareljefas Čikagos lietuvių jaunimo centre, 2009 m.

savo vadais. Labai didelis skaičius šaulių kentėjo kalėjimuose, dar didesnis skaičius buvo išvežtas į Sibirą, tačiau su nepalaužta kovos dvasia ir ugnimi savo žvilgsnyje. Visos tautos mylima ir branginama šaulių Močiutė (Šaulių moterų garbės vadė Emilija Pūtvienė), bolševikų nukankinta Sibire, iš tėviškės vežama tarė verkiančiai marčiai: „NEPARODYK TIEMS ŠUNIMS SAVO AŠARŲ!“ Kitas nežinomas šaulys, savo idėjos broliams ir sesėms tapęs didvyriškumo simboliu, prieš jį perveriant budelio kulkai sušuko du žodžius, kuriuos Šaulių sąjunga buvo įsisiuvusi savo vėliavoje: „NEPRIKLAUSOMAI LIETUVAI!“ Šaulių įnašas pogrindžio darbe vokiečių okupacijos metu taip pat buvo didelis. Šiandien dar nėra atėjęs laikas gilintis į smulkmenas ir atskleisti tylaus heroizmo pavyzdžius. Tačiau galima pasakyti, kad visos tautos kovoje su okupantais šauliai atliko savo pareigą garbingai ir prarado vokiečių kalėjimuose bei koncentracijos lageriuose ne vieną savo organizacijos narį. Šiandien, po ilgos kraujo ir kančios metų eilės, šauliai vėl iš naujo viešai kelia savo vėliavą tremtyje, svetingų mus priglaudusių kraštų žemėje. Pakvietus LŠS atkūrimo iniciatoriams, žemiau pasirašiusieji sudarė Lietuvos šaulių sąjungos tremtyje Laikinąją centro valdybą. Jos tikslas – eiti laikino organizacinio Sąjungos centro pareigas, išjudinant šaulių veikimą laisvųjų vakarų kraštuose, – visų pirma, JAV ir Kanadoje, – paruošiant idėjines gaires ateities darbui, parūpinant ideologines medžiagas besisteigiantiems vienetams, sutvarkant šaulių santykius su atitinkamomis visuomenės ir Vyriausybės institucijomis ir, pagaliau, sušaukiant visuotinį Sąjungos atstovų suvažiavimą, kuris perims vairą į savo rankas, išrinkdamas nuolatinę >

Vienintelis kriterijus, pagal kurį LŠS įkūrėjas vertino į Šaulių sąjungą ateinantį žmogų, buvo jo meilė ir pasiaukojimas Tėvynei. Nepaisant Sąjungos darbe pasitaikiusių kliūčių, šis TAUTOS VIENYBĖS elementas liko iki galo šventa šaulių tradicija.

valdybą, priimdamas Sąjungos statutą etc. Dalis Laikinosios centro valdybos užsibrėžto darbo jau įvykdyta. Lietuvos įgaliotam ministeriui Vašingtone Povilui Žadeikiui nuoširdžiai pritarus ir padėjus, LCV išsiaiškino rūpimus klausimus su atitinkamų JAV Federalinės Vyriausybės įstaigų atstovais ir, gavusi patarimų tiek iš ministerio, tiek iš gražaus būrio amerikiečių draugų, kompetentingų šiais klausimais, pagal tuos patarimus sudarė pirmojo JAV lietuvių šaulių klubo (Čikagoje) taisykles.

1955 metų sausio mėnesio 26 dieną Čikagos šaulių klubas tapo inkorporuotas Ilinojaus Sekretoriaus įstaigoje, patiektąsias jam taisykles priimant su labai mažais pakeitimais. Tą pačią dieną gautas ir oficialus inkorporavimo pažymėjimas (čarteris), pasirašytas minėtojo Ilinojaus Sekretoriaus Charleso F. Carpentier. Tarp kitų dalykų šis čarteris šaulius įgalina „... steigti šios organizacijos (t. y. šaulių) skyrius; steigti, remti ir stiprinti jau esančias vaidinimo kuopeles, chorus, orkestrus, ansamblius, sporto komandas, vakarinius kursus įvairiose lietuviškojo meno (art) šakose ir kitokiais būdais vykdyti lietuvių tautinę, kultūrinę ir visuomeninę veiklą; informuoti JAV spaudą ir radiją apie Lietuvos laisvinimo iš komunizmo jungo reikalus, siųsti peticijas Vyriausybei ir kitoms svarbioms JAV Institucijoms; įgyti kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą; steigti ir įsigyti garbės ženklus, vėliavas, uniformas, sporto ir kitokius įrankius; kiek tai galima, atitinkamoms šio Krašto institucijoms leidžiant ruošti pirmosios pagalbos, apsaugos (*civil defense*) ir karinio parengimo kursus." Apie klubo tikslus tose pačiose oficialiai užregistruotose taisyklėse sakoma: „Stengtis atgaivinti Lietuvos nepriklausomybę; stengtis atgaivinti Šaulių sąjungą nepriklausomoje Lietuvoje; siekti vienybės ir tautinio susipratimo tarp lietuvių; išlaikyti lietuviškąjį jaunimą fiziškai ir morališkai stiprų ir jį aktyviai įtraukti į Lietuvos laisvinimo darbą; tarp lietuviškojo jaunimo išlaikyti meilę ir pagarbą savajai kilmei ir kalbai; skatinti tarp lietuvių geresnį šio krašto (t. y. JAV) pažinimą ir meilę, lojalumą jo Konstitucijai ir Vėliavai; aktyviai padėti JAV Vyriausybei, Atstovų Rūmams ir Senatui, teikiant reikalingas informacijas jų įvairiems komitetams ir komisijoms; sąžiningai vykdyti krašto įstatymus; palaikyti kontaktą su vietos organizacijomis, ypač su tomis, kurios priešinasi komunizmui..."

Pagal šias taisykles Jungtinių Amerikos Valstybių teritorijoje jau veikia trys šaulių vienetai: Čikagos šaulių klubas, Viskonsino šaulių klubas ir Patersono šaulių grandis; jiems priklauso apie 300 šaulių. Rengiami pasiruošimai steigti vienetus ir kitose JAV vietovėse. Kanadoje veikia Toronto šaulių klubas, įsteigtas dar anksčiau už Čikagoje ir taip tapęs pirmuoju šaulių vienetu tremtyje; kitas vienetas steigiamas Monrealyje ir jis, atrodo, Kanadoje nebus paskutinis. Plaukia šaulių laiškai ir iš kitų kraštų. Kiekviename krašte šauliai veiks laikydamiesi jo įstatymų, prisitaikydami prie vietos sąlygų, bet kartu derindami savo darbą su visos Šaulių sąjungos ideologija ir koordinuodami jį su savo brolių ir sesių veikla kitur, Centro valdybai tarnaujant kaip jungiamajam ryšiui. Pagrindinės visos Lietuvos šaulių sąjungos tremtyje darbo gairės – remti Pasaulio lietuvių bendruomenę ir būti jos nariais; remti visas teigiamas pastangas Lietuvos išsilaisvinimui, nesvarbu, iš kur jos ateitų; savo vienetuose vykdyti šaulišką programą, kurios pagrindas yra patriotizmo ugdymas per Tėvynės gynimo dvasią ir fizinis auklėjimas bei sportas; remti ir globoti jaunimą; atgaivinti šaulių Lietuvoje turėtas spaudos talkas ir visokiais kitais būdais padėti lietuviškajai spaudai tremtyje; rūpintis tautos sveikata ir atsparumu ir kovoti dėl doros principų išlaikymo; dirbti savitarpio pagalbos srityje; kovoti su nutautėjimo šmėkla, kurstant visų tautiečių širdyse šventą namų židinio ugnį; palaikyti lietuviškas tradicijas, papročius ir saugoti visą iš Tėvynės atsivežtąjį lobyną; ir visa tai – PRISIMENANT KENČIANČIĄ LIETUVĄ IR KOVOJANČIUS JOJE DRAUGUS, SU TVIRTA VILTIMI GRĮŽTI TĖVYNĖN NE TUŠČIOMIS RANKOMIS. Kreipdamiesi šiuo atsišaukimu ne vien į Lietuvių visuomenę ir Lietuvos šaulius tremtyje, bet į kovojančią Lietuvą, tačiau jokiu būdu nenorime sukelti likusiems Tėvynėje mūsų idėjos broliams ir sesėms nepagrįstų iliuzijų ar paskatinti juos neprotingam, neapgalvotam žingsniui. Laikas organizuoti šaulių vienetus Lietuvoje dar nėra atėjęs. Tačiau žinodami, kad žodis radijo bangomis pasieks Tėvynės laukus, mes pasijusime VISOS TAUTOS akivaizdoje, ir tai padės tvirčiau suglausti gretas, atkakliau tęsti pradėtą kovą, tobuliau kreipti visą darbą ir pastangas TĖVYNĖS LIETUVOS kryptimi. Toli nuo Tėvynės simboliškai uždegdami šauliškus Joninių laužus, tvirtai tikime, kad kančia ir vargas mūsų tautos nepalauš ir nesunaikins, bet užgrūdins kaip plieną ir padės sulaukti laisvės ir laimės valandos. Tikime, kad ta valanda tikrai ateis, ir mūsų tautos budeliai išgirs jiems lemiamus žodžius:

„Tavo darbus ir kelius
Taip skriaudingus, atkaklius,
Ant svarstyklių jau pasvėrė
Dievo teisė amžina
Ir atrado, kad gana
Žemė ašarų prigėrė...“
(M a i r o n i s)

Tikime, kad TĖVYNĖS GYNIMO ir kovos dvasia ras atgarsį mūsų tremties jaunimo širdyje; kad mūsų jaunųjų sielos, tos dvasios vedamos, taps tvirtos, pasiryžusios ir nenugalimos, o per tai, atėjus laikui, bus nenugalimi ir jų kardai. Tikime, kad atkurdami Lietuvos šaulių sąjungą tremtyje pagal Vlado Putvinskio-Pūtvio mums duotą ideologiją bei principus kaip GRIEŽTAI NEPARTINĘ, BET GILIAI DEMOKRATINĘ IR TAUTINĘ organizaciją, esame pasirinkę tiesų ir teisingą kelią į šviesią tautos ateitį. Tikime, kad, nepaisydamas visų nesklandumų, lietuvis sugebės paduoti ranką savo broliui lietuviui, ir LŠS įkūrėjo žodžiai, tarti Nepriklausomybės kovų metu, bus kelrodė žvaigždė kiekvienam lietuvių tautos sūnui ir dukrai: „Siaurinkit savo asmens reikalus, pamirškite asmens ir partinius vaidus, dėkitės į bendrąjį darbą. Tegul pavojaus supratimas sustiprins jūsų širdį ir, patys sutvirtėję, tvirtinkite nusiminėlius, įtikinkite netikėlius, sujudinkite apsnūdėlius, taikykite susivaidijusius, mokykite neišmanėlius. Tegul visos jėgos susivienys bendrajam didžiajam savo laimės gynimo darbui.“

Pagaliau tikime, kad gimtosios žemės balsas bus stipresnis už „trupinius aukso, už gardaus valgio šaukštą“, ir tie, kuriems silpsta tikėjimas Lietuvos prisikėlimu, kurie suklumpa ir pavargsta akmenuotam, ilgam kelyje, sunkiomis valandomis girdės jį savo sielos gelmėse, raminantį, guodžiantį, stiprinantį, drąsinantį, keliantį aukštyn:

„Ir atsakė ji – tėvų žemelė,
Kaip gėlė dejuodama šalnoj:
Eisit ištrėmimo sunkų kelią,
Klupsit pakely ir darganoj.
Vėl mane sugrįžę rasit žalią,
Saulė auksą vėl žarstys languos,
Vėl puoš Sekmines žali berželiai,
Amžiais Baltija laisva banguos!“
(B r a z d ž i o n i s)

DIEVE, LAIMINK LIETUVĄ!
LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGOS TREMTYJE LAIKINOJI CENTRO VALDYBA

TREMTIS, 1956 m. birželio mėn. 24 d.“

Šį LŠST Laikinosios Centro valdybos kreipimąsi į Išeivijos šaulius ir tautiečius galima papildyti Šaulių sąjungos įkūrėjo Vlado Putvinskio eilėmis:

„Lietuviai!
Lietuvos Tėvynės žemė šaukia
Jus iš visų pasaulio kontinentų!
Visur visų galia vienybe remias:
Sutvirtinkim ir mūsų vienybę šventą.“ ×

Leidžiamas nuo 1920 m.

KAD KRAUJAS NESILIETŲ LAISVAI...

NAUDINGA INFORMACIJA, KAIP SUSTABDYTI KRAUJAVIMĄ

6

Tekstas **Kastė Mateikaitė**
Nuotraukos **Valdas Kilpys**

Įsidūrus į pirštą, pasirodo raudonas kraujo lašas. Jeigu odos (ir / ar poodinių audinių) pažeidimas bus gilesnis, didesnis, kaip, pavyzdžiui, įsipjovus peiliu, iš žaizdos kraujas bėgs jau srovele. O srovelės (galbūt netgi srovės) stiprumas priklausys nuo to, kokio dydžio kraujagyslę pažeisime.

KODĖL KRAUJUOJAME?

Odoje, poodyje, raumenyse bei kituose audiniuose gausu smulkiųjų kraujagyslių, vadinamų **kapiliarais**. Pažeidus vieną jų, pasirodys nedidelis kraujo lašelis. Pažeista kraujagyslė greitai suspazmuos ir daugiau kraujo nepasirodys. Vis tik bėda dėl kapiliarų yra ta, kad jų labai daug palyginus nedideliame plote. Tad vienu įpjovimu pažeisime ne vieną, bet kelis ar keliolika jų. Todėl ir kraujo ištekės ne vienas lašas. Tačiau lengvo užspaudimo užteks tokiam kraujavimui sustabdyti. Pažeistose kraujagyslėse greitai formuojasi krešuliai, užkemšantys pažeistas kraujagyslių vietas. Jeigu pažeidimas gilesnis ir mums pavyksta perpjauti kokią nedidelę **arteriją** (ja įsotintas deguonies kraujas teka iš širdies į audinius) ar **veną** (ja, atidavęs deguonį, kraujas teka iš audinių į širdį), kraujo srovelė jau bus didesnė, o spausti reikės ilgiau, kad pavyktų sustabdyti kraujavimą. Ir vėl užteks švaraus tvarsčio, prispausto prie žaizdos, kad susidarytų krešuliai kraujagyslių pažeidimo vietose ir nebetekėtų kraujas. Kraujagyslių tinklą organizme galima įsivaizduoti kaip medį su šakomis. Nuo širdies eina pagrindinė organizmo kraujagyslė – aorta, tarsi medžio kamienas. Nuo jos atsišakoja pagrindinės arterijos, tarsi šakos, einančios į rankas, kojas, galvą, vidaus organus. Toliau tos arterijos skyla, šakojasi, kol pasiekia tolimiausius audinius, jau virtusius smulkiaisiais kapiliarais. Atgal kapiliarai pradeda jungtis į mažesnes, vėliau – didesnes venas, kol lieka dvi didžiosios venos, kuriomis kraujas grįžta į širdį. Tai vėl du medžio kamienai su šakomis, tik kraujas jais teka jau atbuline tvarka. Kuo arčiau širdies yra kraujagyslė, tuo didesnio diametro ji yra, tuo daugiau kraujo ir didesniu spaudimu ja teka. Todėl suprantama, kad iš pirštų žaizdų kraujavimas nebus labai didelis ir intensyvus, o pažeidus žasto ar gilesnes šlaunies kraujagysles (ypač arterijas), kraujo srovė bus labai stipri, sustabdyti tokį kraujavimą bus sudėtinga, nes spausti reikės labai stipriai ir ilgai. O greitai nesiėmus kraujavimo stabdymo veiksmų, galima ir mirtinai nukraujuoti. Visa laimė, kad didžiosios kraujagyslės mūsų organizme yra gerai paslėptos nuo aplinkos poveikio ir jų pažeidimui reikia gero anatomijos pažinimo arba didelės jėgos traumos (kaip eismo įvykis ar šautinė žaizda). Medikai dar yra linkę skirti arterinį ir veninį ›

kraujavimą. Trumpai tariant, arterinis kraujas, tekantis arterijomis iš širdies, bus prisotintas deguonies, todėl šviesesnis, ryškiai raudonas, o tokio kraujo srovė iš pažeistos didesnės arterijos bus pulsuojanti (su kiekvienu širdies susitraukimu), gal net panaši į nedidelį fontanėlį. Veninis kraujas, tekantis venomis iš audinių atgal į širdį, bus atidavęs deguonį, todėl tamsesnės raudonos spalvos. Vis dėlto srovė gali būti tokia pat stipri, primenanti fontanėlį, ypač iš pažeistos didesnės venos, gal kiek mažiau matoma pulsacija. Neįgudusiai akiai bus sunku atskirti veninį kraujavimą nuo arterinio, todėl nebeakcentuosiu kraujavimo tipų. Tačiau pabrėšiu esminį dalyką – bet kokį kraujavimą reikia kuo greičiau efektyviai stabdyti.

KODĖL DĖL KRAUJAVIMO GALIMA MIRTI?

Mūsų kraujagyslėmis teka kraujas, kurio viena iš pagrindinių funkcijų yra pernešti deguonį audinių ir organų ląstelėms. Negaudamos deguonies, ląstelės žūva. Todėl, jeigu organizme kritiškai sumažės kraujo kiekis, audiniai ir organai, negaudami deguonies, žus. O su jais žus ir žmogus. Žinoma, dėl pažeistos kraujagyslės mažėjant kraujo kiekiui (kraujuojant), pirmiausia įsijungs įvairūs apsauginiai mechanizmai: dažnės pulsas, kvėpavimas, padedantys geriau aprūpinti deguonimi gyvybinius organus; smegenys suaktyvins prisitaikomąjį elgesį, todėl žmogus bus sujaudintas, bandys stabdyti kraujavimą, ieškos pagalbos; susitrauks periferinės odos, raumenų, taip pat žarnyno kraujagyslės, kad kraujas būtų perskirstytas vidaus organams; suaktyvės ir kraujo krešėjimo sistema, bandydama krešuliais užkišti pažeistas kraujagysles. Greičiau ar lėčiau, priklausomai nuo kraujo netekimo greičio ir kiekio, vystysis **hemoraginis šokas** – būklė, kai organizmo ląstelėms nebepakaks deguonies dėl nepakankamos kraujotakos. Nesiimant jokių veiksmų, toliau mažės kraujo spaudimas, žmogus praras sąmonę, retės širdies veikla, kvėpavimas, kol galų gale žus dėl smegenų ląstelių žūties ir gyvybinių organų nepakankamumo.

Žinoma, kraujo reikėtų prarasti pakankamai didelį kiekį, kad pradėtų vystytis hemoraginis šokas. Mokslas yra paskaičiavęs apytikslius procentus. Žmogaus organizme kraujas sudaro apie 7 proc. visos kūno masės. Tad 70 kilogramų sveriantis sveikas žmogus turės apie 5 litrus kraujo.

Masyvus kraujavimas yra tada, kai netenkama:

– viso cirkuliuojančio kraujo kiekio per 24 valandas.
– pusę cirkuliuojančio kraujo kiekio per 3 valandas.
– 150 ml kraujo per minutę.

Kraujavimas skirstomas į keturias klases, priklausomai nuo kraujo kiekio netekimo. Pirmajai klasei priklauso iki 15 proc. (500–750 ml) kraujo netekimas, kas nutinka kraujo donacijos metu. Organizmui toks kraujo praradimas nėra baisus. Pirmieji šoko požymiai (dažnas pulsas, kvėpavimas, susijaudinimas) pradeda ryškėti praradus apie 20–30 proc. (iki 1 500 ml) kraujo. O trečios ir ketvirtos klasės kraujavimo metu, kai prarandama apie 40 ir daugiau procentų cirkuliuojančio kraujo kiekio (daugiau nei 2 litrus), šoko požymiai gilėja, žmogus praranda sąmonę, o nesuteikus skubios pagalbos, mirtis neišvengiama.

Dabar turbūt suprantate, kad, pažeidus stambiąsias organizmo kraujagysles, stiprus kraujavimas gali greitai pasibaigti mirtimi. Tikslų nukraujavimo laiką sunku nuspėti, nes žmonių organizmai skirtingi, kraujagyslių pažeidimai taip pat. Mokslinių tyrimų su žmonėmis neatliksi. O dažnu atveju po stambiųjų kraujagyslių pažeidimų nukentėjusieji nepasiekia gydymo įstaigų, taigi ir nėra įtraukiami į statistinius skaičiavimus. Vis dėlto radau straipsnį, kur autorius pateikė apytikslius skaičius, racionaliai paskaičiavęs ir pasikonsultavęs su profesionaliais Skubiosios pagalbos medikais. Žemiau lentelėje surašiau tuos skaičius.

APYTIKSLIS MIRTINO NUKRAUJAVIMO LAIKAS PAŽEIDUS STAMBIĄSIAS KRAUJAGYSLES

Pažeista stambioji kraujagyslė	Nukraujavimo laikas
Miego arterija	2–20 minučių
Jungo vena	15–60 minučių
Poraktikaulinė arterija	2–20 minučių
Žasto arterija	5–60 minučių
Šlaunies arterija	5–60 minučių
Pakinklio arterija	5–60 minučių
Aorta ar širdis	1–2 minutės

KRAUJAVIMO STABDYMAS. PIRMOS PAGALBOS VEIKSMAI

DĖMESIO! Prieš pradėdami teikti bet kokią pagalbą, pirmiausia pasirūpinkite savo saugumu! Įvertinkite, ar aplinka saugi. Užsimaukite pirštines, užsidėkite akinius.

1. Veiksmas: UŽSPAUSTI kraujavimo vietą. Ar tai būtų įpjautas pirštas, ar pažeista kaklo kraujagyslė, visais atvejais, pasirodžius kraujui, pirmiausia reikia užspausti kraujavimo vietą. Jeigu kraujavimas nėra stiprus, galite spėti užsimauti pirštines, susirasti tvarstį (marlės tamponėlį, bintą) ir tada imtis veiksmų. Tačiau jeigu kraujavimas stiprus, negaiškime laiko ieškodami apsaugos. Stipriai vienu ar dviem pirštais, o gal net delnu ar visu kumščiu užspauskime pažeistą kraujuojančią vietą. Galbūt tai gali padaryti pats nukentėjęs, kol dar neprarado sąmonės. Tik reikėtų liepti jam tai padaryti, nes dėl sužeidimo gali būti sutrikęs, neadekvatus, išsigandęs. Šiuo veiksmu nedidelį kraujavimą gal netgi pavyks sustabdyti. O esant stipriam kraujavimui, laimėsime laiko tolesniems pagalbos veiksmams.

2. Veiksmas: uždėti SPAUDŽIANTĮ TVARSTĮ.
Ilgai spausti pažeistos kraujagyslės negalės nei pats nukentėjęs, nei jūs. Tačiau tik pažeistos kraujagyslės spaudimas gali sustabdyti tolesnį kraujo netekimą. Mažesnėse kraujagyslėse po tam tikro laiko susiformuos krešuliai, kraujavimas nebesikartos, prasidės gijimo procesai. Esant pažeistoms didelėms kraujagyslėms, prireiks medikų pagalbos, kad jas susiūtų. Vienu ar kitu atveju mums padės spaudžiantis tvarstis. Tiesiog ant žaizdos uždėkite į švarią marlę ar nosinę įvyniotą kietą daiktą (tiks akmuo, telefonas, neišvyniotas bintas) ir standžiai spausdami apvyniokite bintu, skara ar kita medžiaga. Svarbu pakankamai stipriai suspausti pažeistą vietą. Spausti reikia tuo daugiau, kuo stipresnis kraujavimas. Jeigu tvarstis permirksta, dėkite ant jo daugiau švarios medžiagos, nenuimdami permirkusios krauju, ir spauskite stipriau. Čia jums tikrai praverstų specialūs spaudžiamieji tvarsčiai, pritaikyti ypač stipraus kraujavimo stabdymui. Kad kraujavimas sustotų, spausti gali tekti 5 - 10 minučių.

3. Veiksmas: patikrinti JUTIMUS ir KRAUJOTAKĄ (pulsą) pažeistoje galūnėje.
Atkreipkite dėmesį, kad stipriai suspaudę perspausite ne tik pažeistą kraujagyslę, bet ir sveikąsias kraujagysles bei nervus. Tada gali aptirpti, patinti galūnė, sutriks jutimai, stiprės skausmas, oda pamėls, nebejausite pulso. Ilgesnį laiką negaudami kraujotakos galūnės audiniai gali būti negrįžtamai pažeisti. Tad jeigu kraujavimas nėra labai stiprus ir sunkiai sustabdomas, reikėtų nepersistengti spaudžiant. O sutvarsčius, nepamiršti kartais patikrinti galūnės būklę.

4. Veiksmas: PAKELTI galūnę.
Pakėlus galūnę virš širdies lygio, kraujavimas sustos greičiau. Veikiant žemės traukos dėsniams, į pažeistą pakeltą galūnę mažiau pritekės kraujo, todėl mažės kraujo srovė ir bus lengviau sustabdyti kraujavimą spaudžiamuoju tvarsčiu.

5. Veiksmas: PASODINTI ar PAGULDYTI nukentėjusįjį.
Kraujuojančiam žmogui greičiausiai svaigs galva, darysis silpna. Iš pradžių dėl psichologinio streso, vėliau gali taip nutikti dėl mažėjančio kraujo kiekio organizme ir krintančio kraujo spaudimo. Todėl teikiant pagalbą svarbu užtikrinti saugią ir patogią nukentėjusiojo padėtį, kad būtų išvengta papildomų traumų, tokių kaip galvos sumušimas staiga netekus sąmonės.

6. Veiksmas: NURAMINTI sužeistąjį.
Užtikrinkite, kad padėsite jam ir, jeigu reikės, iškviesite medicininę pagalbą.

7. Veiksmas: APSAUGOTI nuo ŠALČIO.
Pasirūpinkite, kad sužeistasis nešaltų: patieskite po sužeistuoju rūbų, kilimėlį ar kitokią šilumą sulaikančią medžiagą, užklokite šilta paklode, striuke ar miegmaišiu. Nepamirškite uždengti galvos ir kaklo – per šias kūno vietas labai daug išspinduliuojama šilumos. O sužeistas, traumą patyręs nejudrus asmuo labai greitai sušąla. Dėl hipotermijos (bendro kūno sušalimo) labai pablogėja kraujo krešėjimo funkcija, žaizdų gijimas. Todėl blogėja išgyvenamumas.

Jeigu spaudžiamuoju tvarsčiu nepavyko sustabdyti kraujavimo, galimi dar du kraujavimo stabdymo būdai (3):

1. turniketo naudojimas, esant kraujavimui iš galūnės arterijos
2. hemostatinių tvarsčių naudojimas.

Šiuos būdus aptarsiu vėliau.

1. Kraujavimo stabdymas iš jungties vietos tiesioginiu spaudimu. Stipriai spausti gali tekti 5–10 minučių, kol sustos kraujavimas.

AR PASIRODYTI MEDIKAMS?

Turbūt patys atsakysite, kad ne visais kraujavimo iš žaizdos atvejais reikia medikų pagalbos. Nedidelė žaizda plaštakoje, ant kurios uždėjus tvarstį kraujavimas greitai sustojo, tikrai nereikalauja mediko apžiūros. Užteks daugeliu atvejų tiesiog išplauti žaizdą švariu vandeniu su muilu, dezinfekuoti žaizdos kraštelius vandenilio peroksidu ar betadinu (jodo tirpalu), uždėti švarų tvarstį ir po kelių dienų žaizdelė gražiai užsitrauks, sugis. Vis dėlto yra atvejų, kai reikia pasirodyti gydytojui.

Žinoma, pirmiausia ir NEDELSIANT, jeigu kraujavimas yra labai stiprus, tvarsčiai permirksta krauju, kad ir kiek jų dėtumėte, o sužeistajam darosi silpna, svaigsta galva, dažnai plaka širdis, dažnėja kvėpavimas. Ką jūs dar galite padaryti, aptarsime vėliau. Bet svarbiausia šiuo momentu kuo greičiau kviesti medicininę pagalbą ir vežti sužeistąjį į gydymo įstaigą. Kviesti Greitosios medicinos pagalbos (GMP) medikus daugeliu atvejų kur kas geriau (kalbant apie miesto sąlygas), nei patiems bandyti pasiekti Priėmimo skyrių. Paramedikai galės ne tik legaliai viršyti greitį, bet ir užtikrinti nukentėjusiojo gyvybines funkcijas pakeliui į gydymo įstaigą.

Jeigu kraujavimą pavyko sustabdyti tik stipriai užspaudus spaudžiamąjį tvarstį ar net panaudojus turniketą, galūnė aptirpusi, pamėlusi, sužeistasis skundžiasi stipriu skausmu, tuomet taip pat SKUBIAI reikia kreiptis į medikus. Suspaustos galūnės audiniai, negaudami kraujo, greitai žus ir po tokios pagalbos gali prireikti netgi amputacijos. Todėl kvieskite GMP ar patys kuo skubiau vežkite nukentėjusįjį į Priėmimo skyrių. Šiurkščiai tariant, turite apie 2 valandas.

Taip pat SKUBIAI reikia vykti į ligoninę, jeigu nelaimės atveju nukentėjusiajam buvo amputuota galūnė ar galūnės dalis. Kraujavimą sustabdžius spaudžiamuoju tvarsčiu ar turniketu (geriausia įdėti į švarų maišiuką ar įvynioti į švarią medžiagą bei apdėti ledu ar šaldyti šaltu vandeniu), medikus reikėtų pasiekti per 4–6 valandas. Kad gerai pavyktų prisiūti galūnę, gali prireikti visos chirurgų brigados (nuo traumatologo, plastikos chirurgo iki kraujagyslių chirurgo), todėl mažo miestelio Priėmimo skyrius šiuo atveju nelabai tiks.

Aptarėme kritines situacijas. Taip pat yra kitų situacijų, kai reikia pasirodyti medikams, nors gal ne taip labai skubiai.

Tad vykite į gydymo įstaigą, jeigu yra:

– žaizda veido srityje;
– žaizda gili, jos kraštai atviri, išsiskėtę (greičiau gis, jei bus susiūta);
– žaizda padaryta purvinu daiktu ar labai purvina, gali būti likusių svetimkūnių (reikalingas geras žaizdos išplovimas, profilaktinis stabligės skiepas);
– aptirpę, nejautrūs pirštai ar galūnės dalis toliau nuo žaizdos (gali būti pažeisti nervai);
– sutrikęs galūnės ar pirštų judrumas (gali būti pažeistos sausgyslės, raiščiai);
– po gyvūnų ar žmogaus įkandimo (tokios žaizdos linkusios supūliuoti).

TURNIKETAS: UŽ IR PRIEŠ ISTORIJOS VINGIUOSE

Nors pati buvau mokoma, kad turniketas yra tikras blogis, nes naudojamas netaisyklingai, gali sukelti rimtų pasekmių, tokių kaip užspaustos galūnės netekimas, inkstų funkcijos pažeidimas, tačiau pastaruoju metu susiduriu su priešinga nuomone. Iš pradžių norėjau priešintis kitokiam mokymui. Tačiau daugiau pasigilinusi supratau, kad ši nuomonė, kaip ir buvusioji, yra pagrįsta. Pabandysiu išdėstyti visus už ir prieš ir paliksiu jums spręsti, ar turniketas visada turi būti jūsų medicinos priemonių krepšyje.

Turniketas pirmą kartą istorijoje minimas hindu medicinos raštuose dar VI amžiuje prieš Kristų, tačiau ne kaip kraujavimo stabdymo priemonė, bet gydant gyvačių įkandimus. 326 metais prieš Kristų Aleksandrui Didžiajam su kariuomene sėkmingai užkariavus Indo upės slėnį, kai kurie graikų kariai susidūrė su nežinomų jiems gyvačių įkandimais, todėl juos gydyti apsiėmė hindu gydytojai, tam naudoję turniketus. Taip graikai buvo supažindinti su turniketų funkcija. O graikų filosofija nesiejo kraujavimo su mirtimi, kraujo tėkmė organizme ir jo funkcija buvo suvokiama visai kitaip, nei žinome šiais laikais. Natūralu, kad turniketai negalėjo būti naudojami kraujavimui stabdyti antikos laikais. Priešingai – buvo manoma, kad suspaudus raumenis kraujavimas tik sustiprės. „Palyginimui, jeigu virve suverši odinį vandens maišą, o šis bus kiauras, vanduo trykšte ištrykš iš jo“.

Dėl spausdinto žodžio trūkumo ir savitos filosofijos tamsiaisiais viduramžiais dabar yra mažai žinoma apie kraujavimo stabdymą ir turniketo naudojimą tuo laiku. Kur kas detalesnė informacija pasiekia iš renesanso laikų. 1517 metais Hansas fon Gersdorffas traumų chirurgijos atlase aprašė turniketų naudojimą amputuojant galūnes. Maždaug tuo pat metu barzdaskutys – chirurgas Ambroise Pare rašė, kad planinių amputacijų metu aukščiau amputacijos vietos „rišamas platus tvirtas kaspinas, panašus į tą, kuriuo moterys susiriša plaukus“. 1593 metais vokiečių chirurgijos tėvu vadinamas Vilhelmas Fabricius Hildanus aprašė pagaliuko naudojimą suveržiant apie galūnę aprištą raištį amputacijų metu. Pagaliukas, dar vadinamas „ispaniškuoju malūnėliu“, buvo naudojamas, kad padėtų stipriau suveržti raištį. Toliau vystantis mokslui ir žmonijai supratus kraujotakos principus, atsirado pirmieji turniketo naudojimo atvejai karo lauke. 1674 metais Etienne J. Morelis, prancūzų kariuomenės chirurgas, aprašė turniketo naudojimą Bezansono miesto apgulties metu Prancūzijoje. 1718 metais prancūzų chirurgas Jean-Louis Petit aprašė išradęs

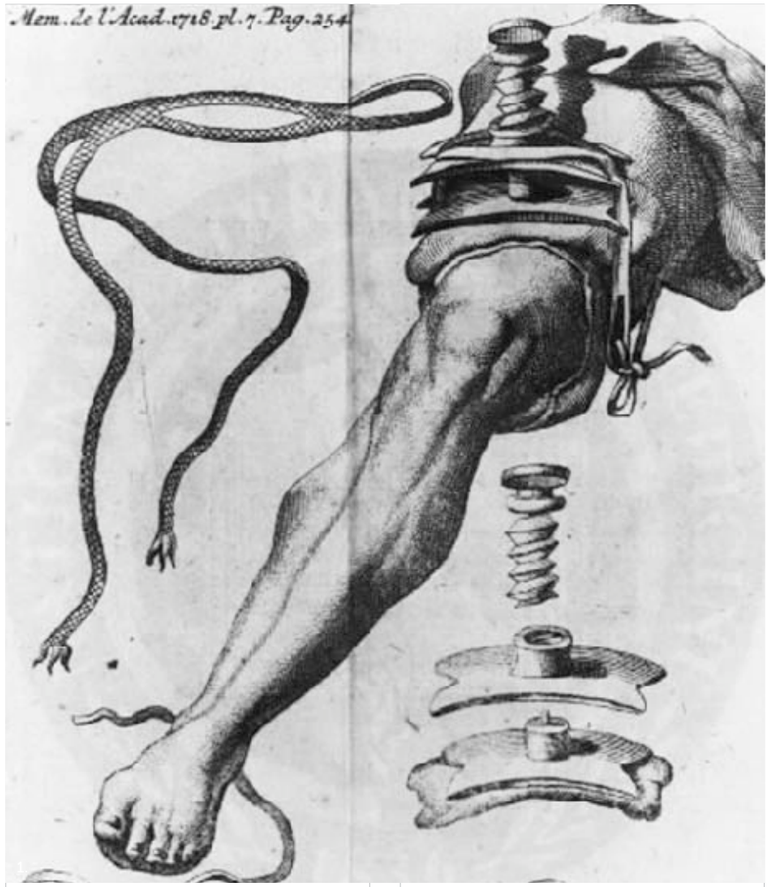

naują sukamąjį įtaisą, pavadindamas jį turniketu, nuo prancūziško žodžio *tourner*, reiškiančio sukti. Šis įtaisas susidarė iš trijų pagrindinių dalių: padelio, kuriuo prispaudžiama pažeista arterija prie kaulo, tvirto raiščio, apjuosiančio galūnę, ir sraigto, kuriuo dar stipriau suveržiamas raištis. J. L. Petit turniketas ir jo modifikacijos buvo naudojamos apie šimtmetį amputacijų chirurgijoje. Vis dėlto nėra duomenų, ar šiuo įtaisu buvo stabdomas kraujavimas iki ligoninės.

Lūžis buvo pasiektas, kai 1786 metais seras Williamas Blizardas savo paskaitoje Čelsio jūrininkystės mokykloje pristatė turniketą kaip efektyvų pavojingo kraujavimo iš žaizdų stabdymo įrankį. Savo paskaitą jaunasis chirurgas iliustravo vieno realaus atvejo pristatymu. 1781 metų rugsėjo 1 dieną Gibraltaro apgulties metu kapitonas Vide'as Drinkwateris neteko abiejų kojų, jam ligoninėje buvo atliktos profesionalios amputacijos, tačiau po operacijos kareivis neišgyveno dėl didelio kraujo netekimo dar prieš pasiekiant ligoninę. W. Blizardas taip pat pabrėžė, kad svarbu mokyti kareivius, kaip ir kada tinkamai uždėti turniketą kraujavimo atveju.

Po šios paskaitos turniketai pradėti masiškai naudoti kariuomenėje bei civiliniame gyvenime. Buvo kuriamos įvairios jų modifikacijos, pneumatiniai variantai, naudojami guminiai raiščiai, plačios juostos. Nevengta ir improvizacinių turniketų. Tačiau greitai pastebėtos ir sunkios turniketų sukeliamos komplikacijos bei netaisyklingo jų naudojimo pasekmės. Pradėjo plisti straipsniai, kritikuojantys turniketų naudojimą. Ypač jie suintensyvėjo po Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų. Blogus turniketų naudojimo rezultatus galėjo lemti nepakankamos karių žinios, kaip ir kada naudoti turniketą (dažnai jie buvo naudojami bereikalingai ar per vėlai), ilgas evakuacijos laikas nuo sužeidimo iki specializuotos medicininės pagalbos – karo lauko ligoninės, standartizuotų patikrintų turniketų nebuvimas. Rekomendacijas nenaudoti turniketų leido įtakingos karo ir civilinės medicinos institucijos, todėl bent kelis dešimtmečius jie buvo uždrausti medicininėje praktikoje.

Vis dėlto karai tęsėsi. Vystantis karo pramonei, keitėsi karų bei sužeidimų specifika. Evakuacijos galimybės gerėjo. Korėjos (1950–1953) ir Vietnamo

1718 metais prancūzų chirurgas Jean-Louis Petit aprašė išradęs naują sukamąjį įtaisą, pavadindamas jį turniketu, nuo prancūziško žodžio *tourner*, reiškiančio sukti.

1. J. L. Petit turniketas kojai. 1718 m. iliustracija.

(1955–1975), o vėliau Irako ir Afganistano (2004–2005) karuose pastebėta, kad būtų buvę galima išvengti mirčių laiku kraujavimą sustabdžius turniketu. 1970 metais atliktos Vietnamo karo mirčių statistikos analizės duomenimis, apie 7,4 proc., arba 2 590 mirčių, būtų buvę galima išvengti panaudojus turniketus dar iki ligoninės. Kitas 98 Jungtinių Amerikos Valstijų karių mirčių dėl kraujavimo Vietnamo kare tyrimas parodė, kad net 19 proc. atvejų kraujavimą buvo galima sustabdyti panaudojus turniketą ar tinkamai uždėjus spaudžiamąjį tvarstį. Izraelio krašto apsaugos pajėgos pirmosios 1987 metais patvirtino ankstyvą turniketo naudojimą masyvaus kraujavimo metu po priešo ugnimi (angl. *Care Under Fire*) dar prieš ieškant priedangos. Vėliau buvo intensyviai tiriama ir stebima, ar turniketai efektyviai stabdo masyvų kraujavimą karo lauke. Nuo 1993 metų pradėti įvairių turniketų dizainų ir modelių bandymai tiek Europoje, tiek ir JAV. Buvo pastebėta, kad sėkmingi kraujavimo stabdymo būdai civilinėje aplinkoje netinkami karo lauke. Dar geresnių rezultatų pasiekta pradėjus naudoti standartizuotus turniketus (CAT, SAM) bei taikant tęstinius karių bei pagalbos teikėjų mokymus.

Stebimi geresni išgyvenamumo rodikliai, mažiau šalutinių turniketo naudojimo reiškinių. Pastaruoju metu JAV ir NATO kariai aprūpinami standartizuotais lengvai naudojamais turniketais bei mokomi, kaip ir kada juos naudoti.

Dažnėjančios sunkios penetruojančios traumos dėl terorizmo atakų ar eismo įvykių civilinėje aplinkoje lėmė turniketo sugrįžimą ir į civilinės medicinos praktiką. Nors spaudžiamojo tvarsčio naudojimas stabdant kraujavimą rekomenduojamas pirmiausia, minimas ir turniketas kaip efektyvi stipraus kraujavimo iš galūnių stabdymo priemonė, nepakeičiama tuomet, kai išorinis stiprus kraujavimas kelia grėsmę gyvybei. Turniketo naudojimą civilinėje medicinoje patvirtino Amerikos chirurgų koledžo traumų ir ikihospitalinės skubiosios pagalbos komitetas 2014 metais.

TURNIKETO NAUDOJIMO INDIKACIJOS

Šiais laikais turniketą įsivaizduojame kaip 4–5 cm skersmens tvirtos medžiagos juostą, kuria galime apjuosti galūnę, ir, naudodami sukamąjį elementą (dažniausiai „ispaniškąjį malūnėlį“), tvirtai užveržti ją taip, kad perspaudus kraujagysles būtų sustabdyta galūnės kraujotaka. Medicinos specialistai naudoja pneumatinius, pripučiamus turniketus, yra sukurti ir jungties turniketai, kraujavimui iš pažastų ar kirkšnies kraujagyslių stabdyti, tačiau apie juos čia nekalbėsiu.

Vis dėlto pirmiausia kraujavimui stabdyti rekomenduojama naudoti spaudžiamąjį tvarstį, kaip aprašiau anksčiau. Daugeliu atvejų tvirtai suspaudus kraujavimas sustos. Reikia tik nepamiršti, kad spausti pažeistos kraujagyslės vietoje (ties žaizda ar šiek tiek aukščiau jos) reikia bent 5–10 minučių.

Ir tik tada imamasi turniketo, jeigu kraujavimo nepavyksta sustabdyti spaudžiamuoju tvarsčiu arba jo naudojimas nepraktiškas esamoje situacijoje:

– labai stiprus kraujavimas iš pažeistos stambios arterijos;
– trūksta pagalbos rankų ir gelbėtojas negali gaišti laiko prie vieno nukentėjusiojo;
– reikalinga skubi evakuacija dėl nesaugios aplinkos (čia turbūt geriausiai tinka pagalbos po priešo ugnimi taktinėje karo aplinkoje pavyzdys);
– reikalingas skubus ar sudėtingas aukos ištraukimas (ekstrakcija), pavyzdžiui, iš griuvėsių.

TURNIKETO UŽDĖJIMAS

– Geriausia turniketą dėti 5–8 cm virš žaizdos (tarp žaizdos ir širdies) ant nuogos odos.
– Jeigu kraujavimo vieta nėra aiški ar nėra laiko apžiūrėti sužeidimo dėl nesaugios aplinkos, turniketas dedamas ant galūnės kuo aukščiau, nenuimant drabužių.
– Reikėtų patikrinti, ar tarp turniketo ir galūnės nėra nereikalingų daiktų, tokių kaip ginklai, peiliai ar kiti kišenėse likę daiktai, kurie gali trukdyti tinkamai užveržti turniketu galūnės kraujotaką.
– Turniketą užveržti taip, kad sustotų kraujavimas ir nebūtų jaučiamas periferinis pulsas.
– Nepakankamai užveržus turniketo ir nesustabdžius arterinės kraujotakos, kraujavimas gali suintensyvėti.
– Dedant komercinį turniketą ant rankos gali prireikti 3 malūnėlio pasukimų, dedant ant kojos – daugiau.
– Nepavykus sustabdyti kraujavimo vienu turniketu, uždėti antrąjį greta pirmojo. Jo padėtis turi būti aukščiau pirmojo turniketo (tarp pirmojo turniketo ir širdies).
– Užveržus turniketą, pažymėti uždėjimo laiką.
–Taip pat visuose turimuose dokumentuose apie nukentėjusiojo būklę pažymėkite, kad uždėjote turniketą (ekstremaliomis sąlygomis galima tiesiog ant nukentėjusiojo kaktos užrašyti T raidę).
– Taip pasiekus specializuotą medicininę pagalbą turniketas iš karto bus pastebėtas ir bus imtasi reikiamų pagalbos veiksmų. Kitokiu atveju turniketas gali likti nepastebėtas, dėl to bus didesnė komplikacijų rizika.
– Uždėjus turniketą, sužeistasis jaus stiprų užveržtos galūnės skausmą. Gali prireikti nuskausminimo vaistais.
– Evakuacijos ir transportavimo metu nuolat tikrinti uždėtą turniketą. Jam atsipalaidavus, kraujavimas gali atsinaujinti.

Dar kelios Amerikos chirurgų koledžo komiteto rekomendacijos:

– Naudoti komercinius patikrintus turniketus, kurie efektyviai sustabdo arterinę kraujotaką.
– Improvizuoti turniketai gali būti naudojami tik neturint po ranka komercinių turniketų.
– Vengti naudoti siaurų turniketų bei pagamintų iš gumos, elastinės medžiagos. Tokie turniketai gali nepakankamai gerai perspausti arteriją, o sustabdžius tik veninę kraujotaką kraujavimas gali suintensyvėti, o komplikacijų rizika padidėja.
– Neatleisti turniketo, kol nepasieksite specializuotos medicininės pagalbos, kur kraujavimas galės būti stabdomas chirurginiu būdu. Išimtys gali būti taikomos tik esant ilgam transportavimo laikui ar nuošaliose, sunkiai prieinamose vietovėse (kaip Arkties ledynai, dykumos ar kalnai). Tokiais atvejais rekomenduojama telefonu ar kitomis ryšio priemonėmis konsultuotis su profesionaliais medikais. >

Komplikacijos gali būti labai skaudžios, kartais netgi kainuoti gyvybę.

KOMPLIKACIJOS

Jau aptarėme, kad tinkamai ir laiku uždėtas turniketas gali išgelbėti gyvybę esant masyviam išoriniam kraujavimui iš pažeistos galūnės arterijos. Dabar papasakosiu, kodėl medicina neskuba šio įrankio skatinti naudoti kiekvieno kraujavimo atveju. O priežastis yra labai paprasta: komplikacijos gali būti labai skaudžios, kartais netgi kainuoti gyvybę.

Pirmoji ir svarbiausia komplikacija – tai **galūnės praradimas**. Turniketas, užverždamas galūnę, sustabdo kraujo patekimą į likusią galūnės dalį. Iš vienos pusės tai gerai, nes sustabdo kraujavimą, iš kitos pusės galūnės audiniai negauna jiems svarbių maistinių medžiagų ir deguonies, juose prasideda įvairūs cheminiai procesai, išsiskiria įvairios uždegimą reguliuojančios medžiagos. Galūnė patinsta, atsiranda didelis skausmas, pamėlsta, darosi nebejautri lietimui. Dėl deguonies stygiaus po tam tikro laiko prasideda audinių žūtis. Žūvančios ląstelės dar stipriau sukelia uždegiminių medžiagų išskyrimą, išsiskiria daug kalio jonų, laktatų.

Žinoma, jeigu tokia galūnė išliks užveržta ir kraujotaka nebus atstatyta, ji žus (nekrotizuos). O gydytojams beliks ją pašalinti amputacijos būdu. Kiek parodė karo ir civilinės medicinos patirtis, turniketas neturėtų būti laikomas ilgiau nei 2 valandas. Po 6 valandų užspaudimo galūnės amputacijos greičiausiai nebepavyks išvengti.

Ne tokia baisi ir dažniausiai praeinanti komplikacija – tai **galūnės nervų pažeidimas**, dėl ko gali sutrikti galūnės jutimai, pablogėti galūnės motorinė funkcija (paralyžius).

Netaisyklingai užspaudus turniketą, kai užspaudžiama veninė kraujotaka (veninis kraujas nebegali grįžti į širdį), bet nepakankamai gerai sustabdoma arterinė (stambiosioms arterijoms perspausti reikia labai didelio spaudimo), į galūnę kraujas vis dar patenka, bet nebegali pasišalinti. Tokiu atveju gali ne tik **sustiprėti kraujavimas iš žaizdos** (vadinamas paradoksinis kraujavimas), bet audiniuose kauptis veninis kraujas, sukeldamas suspaudimo sindromą, kai spaudžiamos raumenų ląstelės žūsta. Galūnė sutins, pamėls, bus labai skausminga. O žūstančių ląstelių išskiriamos medžiagos, patekusios į sisteminę kraujotaką, gali sukelti širdies ritmo sutrikimus, inkstų nepakankamumą, pabloginti šoko būseną.

Jau minėjau, kad po ilgesnio užveržimo prasidėjus ląstelių žūčiai dėl deguonies stygiaus ar suspaudimo užveržtoje galūnėje kaupiasi įvairios medžiagos (kalio jonai, laktatai, mioglobinas).

Atleidus turniketą ir šioms medžiagoms su krauju patekus į sisteminę kraujotaką (į širdį ir vidaus organus), gali kilti mirtinų sisteminių komplikacijų, tokių kaip:
– širdies ritmo sutrikimai, širdies sustojimas;
– plaučių arterijų embolija (pajudėjus užspaustose venose susidariusiems krešuliams);
– krešėjimo sutrikimai, dėl to paūmėjęs kraujavimas;
– inkstų funkcijos sutrikimas.

KAIP PAKEISTI TURNIKETĄ Į SPAUDŽIAMĄJĮ TVARSTĮ?

O dabar drąsiausiems pagalbos teikėjams parašysiu rekomendacijas, kaip pakeisti turniketą spaudžiančiuoju tvarsčiu, jeigu numanote, kad evakuacija užtruks ilgiau nei 2 valandas. Jokiu būdu šio pakeitimo netaikykite, kai nukentėjusiojo būklė yra nestabili (nesąmoningas, dažnas pulsas, kvėpavimas, žemas kraujo spaudimas) dėl didelio kraujo kiekio netekimo ar sunkios traumos, jeigu nukentėjusiajam yra kraujo krešėjimo sutrikimų ar vartoja kraujo krešėjimą stabdančius vaistus (pvz., Varfariną), taip pat nerekomenduojama atlikti pakeitimo, jei turniketu buvo užspausta galūnė ilgiau nei 6 valandas.

1. Aukščiau esamo turniketo uždėkite antrąjį turniketą, bet neužveržkite jo. Antrojo gali prireikti, jei atleidus pirmąjį atsinaujins kraujavimas ir bus sunku vėl jį sustabdyti vieno turniketo užveržimu.

2. Prieš atleisdami turniketą, nuimkite buvusį tvarstį nuo žaizdos, pašalinkite svetimkūnius. Jeigu reikia, uždėkite naują hemostatinį ir / ar spaudžiantįjį tvarstį.

3. Lėtai atleiskite turniketą. Jeigu kraujavimas pasikartoja, vėl tinkama užveržkite turniketą

HEMOSTATINIAI PREPARATAI IR TVARSČIAI

Hemostatiniai preparatai – tai tokios medžiagos, kurios pagreitina kraujo krešėjimą. Liaudies medicina šimtmečius naudojo įvairias natūralias priemones, tokias kaip voratinkliai, kraujo krešėjimui pagreitinti, tačiau moksliniais tyrimais patvirtinti preparatai pasirodė tik šiame šimtmetyje. Ir vėl hemostatinių preparatų gamybą ir tyrimus inicijavo karinė medicina, ieškojusi efektyvaus, lengvo ir pigaus būdo stipraus išorinio kraujavimo stabdymui iš tų vietų, kur negali uždėti turniketo ar nepakanka spaudžiančio tvarsčio.

Nuo 2003 metų taktinės medicinos rekomendacijose įtraukti hemostatiniai preparatai. Pirmosios šių preparatų kartos (granulės ir tvarsčiai) buvo intensyviai tikrinami taktinėje aplinkoje. Pastebėti jų šalutiniai poveikiai (šilumos gamyba, sukelianti aplinkinės odos nudegimus) bei nepraktiškumas (granulės esant vėjui pabyra aplinkui, sunku jas panaudoti). Tad preparatai tobulinti. Pastaruoju metu militaristinėje aplinkoje rekomenduojami QuikClot Combat Gauze tvarsčiai, kurių sudėtyje yra krešėjimą skatinančios medžiagos kaolino, Celox Gauze bei ChitoGauze tvarsčiai, išmirkyti chitozane.

Šių hemostatinių tvarsčių naudojimą civilinėje medicinoje taip pat patvirtina Amerikos chirurgų koledžo komitetas:

– hemostatines priemones kartu su tiesioginiu spaudimu rekomenduojama naudoti esant stipriam kraujavimui iš anatominių vietų, kur negali būti panaudotas turniketas, o tiesioginio spaudimo nepakanka ar jo naudojimas nepraktiškas;
– rekomenduojama naudoti hemostatinius tvarsčius, nes jais gali būti užtamponuota žaizda;
– rekomenduojama naudoti moksliniais tyrimais licencijuotose laboratorijose patikrintas hemostatines priemones.

HEMOSTATINIO TVARSČIO UŽDĖJIMAS

Įsigijus hemostatinių preparatų, būtina perskaityti jų naudojimo instrukcijas. Jeigu yra galimybė, dalyvaukite mokymuose, kaip taisyklingai efektyviai šiuos preparatus naudoti.

DĖMESIO! Patartina prieš atliekant šiuos veiksmus užsidėti savisaugos priemones: pirštines, apsauginį chalatą, akinius (žinoma, jeigu juos turite po ranka ar spėjote susigaudyti).

Pagrindiniai žingsniai yra šie:

– užspaudus pirštu kraujuojančią vietą (greičiausiai jūsų pirštas bus giliai žaizdoje ir spausite labiausiai pulsuojančią žaizdos vietą – pažeistą kraujagyslę), kita ranka hemostatinį tvarstį kišti į žaizdą, neatleidžiant spaudimo;
– stengtis užtamponuoti žaizdą kietai ir visiškai, sunaudojant tiek tvarsčio, kiek telpa;
– užtamponuotą žaizdą spausti dar bent 3 minutes, kad kraujas pradėtų krešėti;
– ant viršaus užrišti spaudžiamąjį ar kitą tvarstį.

Jeigu panaudojus vieną priemonę kraujavimas nesustojo, tvarstį pašalinkite ir nedelsdami bandykite kraujavimą stabdyti kitu tvarsčiu. Kritiniu atveju tiks ir paprastas švarus tvarstis. Būtina tik stipriai užtamponuoti žaizdą ir pakankamai ilgai spausti. >

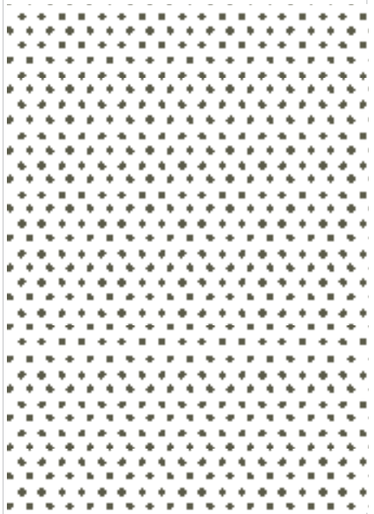

1/2. Kraujavimo stabdymas iš jungties vietų (kirkšnies ir kaklo).

Priešingai nei karinėje aplinkoje, sunkūs sužeidimai, sukeliantys stiprų, nesustabdomą kraujavimą kelionėse ir rekreacinėje veikloje, tokioje kaip slidinėjimas, laipiojimas uolomis, alpinizmas, yra reti.

AR BŪTINA TURĖTI KOMERCINĮ TURNIKETĄ BEI KITŲ KRAUJAVIMO STABDYMO PRIEMONIŲ SAVO KELIONIŲ VAISTINĖLĖJE?
Priešingai nei karinėje aplinkoje, sunkūs sužeidimai, sukeliantys stiprų, nesustabdomą kraujavimą kelionėse ir rekreacinėje veikloje, tokioje kaip slidinėjimas, laipiojimas uolomis, alpinizmas, yra reti. Žinoma, sunkių sužeidimų gali pasitaikyti eismo įvykių metu ar jeigu bus naudojami tokie įrankiai kaip grandininiai pjūklai, smulkintuvai, medienos skaldikliai, ūkio mašinos. Šiais laikais nesame apsaugoti nuo teroro aktų, kur gali būti naudojami savadarbiai sprogstamieji įtaisai. Dalyvaujant paramilitaristinėje veikloje taip pat rekomenduojama turėti komercinių turniketų savo automobilio medicininiame krepšyje. Kitais atvejais ekspedicijose bei kelionėse jums greičiausiai turniketo neprireiks. Vis dėlto, jei galvojate, kad be turniketo neapsieisite, turėkite bent du komercinius turniketus (vienas gali netikėtai sulūžti arba prireiks abiejų iš karto). Būtinai gerai išmokite, kaip juos tinkamai uždėti, kad būtų sustabdyta galūnės arterinė kraujotaka (dauguma gelbėtojų stebisi, kiek daug jėgos reikia arteriniam kraujavimui sustabdyti). Laikykite sausoje, greitai prieinamoje vietoje, tačiau saugokite nuo karščio ir ultravioletinių spindulių. Turėkite omenyje, kad uždėjus turniketą reikės kuo greičiau pasiekti gydymo įstaigą. Komplikacijų rizika labai padidėja užspaudus galūnės kraujotaką daugiau nei 6 valandas.

Greičiausiai nuspręsite įsigyti ir kitų kraujavimo stabdymo priemonių.

Kelionių vaistinėlėje tuomet turėkite:

– 2 marlinius bintus;
– 2 spaudžiamuosius tvarsčius (paprastas bintas greičiausiai netiks, jo neužteks rimtam kraujavimui stabdyti);
– 2 hemostatinius tvarsčius (*QuikClot Combat Gauze, Celox Gauze* ar *ChitoGauze*);
– 2 turniketus.

Šių priemonių galite įsigyti internetinėse parduotuvėse

Bet turbūt svarbiausia ne turėti reikiamas priemones, bet mokėti jomis naudotis. ×

GERI ŽYGIO BATAI? VOKIŠKI LOWA!

REKOMENDUOJAMA ŠAULIAMS

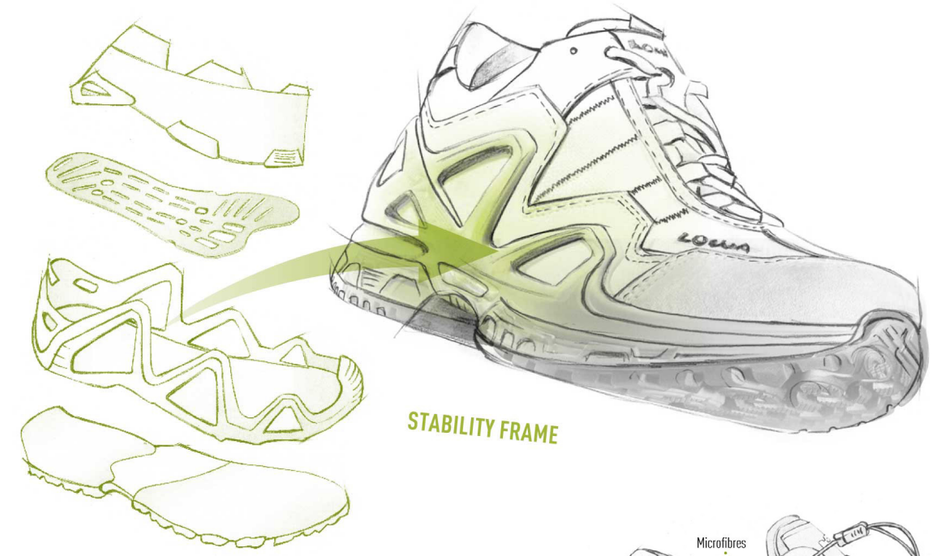

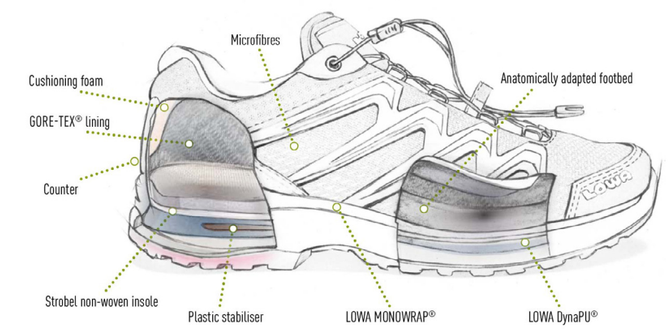

Itin kokybiški ir patogūs batai siuvami tik Europoje

1923 metais Vokietijoje, Bavarijos kaimelyje Jecendorfe netoli nuo Miuncheno, batsiuvio Johano sūnus Lorenzas Wagneris įkūrė batų įmonę „LOWA Sportschuhe GmbH“. Pavadinimui pasirinktas trumpinys LOWA reiškia pirmąsias steigėjo vardo ir pavardės raides – LOrenz WAgner. Netrukus vos pusę tūkstančio gyventojų turinčiame kaimelyje išdygo nedidelis fabrikas. Pirmame 15 m ilgio ir 6 m pločio namo aukšte buvo išdirbamos odos, o antrame – siuvami batai.

Per daugiau nei 100 metų įmonė išaugo į solidžią ir patikimą batų žygiams, aktyviam poilsiui ir sportui, kariams ir nuotykiams kompaniją. Absoliučiai visi LOWA batai yra gaminami Europoje – Vokietijoje, Italijoje ir Slovakijoje – bei eksportuojami į 55 šalis.

Galbūt keista, bet nenuostabu, kad LOWA gamina tik batus ir nieko daugiau. Tai tik dar vienas įrodymas, kokia šios kompanijos specializacija ir požiūris į kokybę. Paklauskite kiekvieno, kas turi LOWA batus (o tarp šaulių tokių ne vienas ar viena), ir jie it susitarę pasakys, kad šie batai žygiuose ar pratybose yra lengvi, patogūs ir tvirti.

LOWA batus gamina itin patyrę batsiuviai. Ir šie batai turi daugiau technologinių bei inžinerinių įdiegimų, nei jums gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio.
LOWA gamintojų išrasta technologija MONOWRAP® batus daro lengvesnius, tvirtesnius ir patogesnius. Trijų sluoksnių vidpadį MONOWRAP® kompanija pagamino 1995 metais ir dėl jo pėda patogiai jaučiasi ten, kur to labiausiai reikia. Šis vidpadis gaminamas iš poliuretano.

MONOWRAP® palaikymo sluoksnis minkština tas vietas, kur pėda patiria daugiausia spaudimo. Tose vietose vidpadis šiek tiek paaukštintas.

Stabilumo sluoksnyje vidpadis yra daugiau paaukštintas. Dėl to geriausioje padėtyje atsiduria keltis ir pėda įgauna daugiau stabilumo.

Dėl batų vėdinimo sistemos jūsų kojos visada liks sausos, nes vyksta gera cirkuliacija – į bato vidų patenka grynas oras, o šiluma ir drėgmė – į išorę.

Tai tik keli sprendimai, dėl kurių LOWA batai yra patogūs, pėdoms ir keliams suteikiamas maksimalus komfortas, kai jo reikia labiausiai, ir sumažinama įtampa bei nuovargis kojose.

LOWA
simply more...

SURVIVAL
Lowa produktus rasite:
T.Ševčenkos g. 18. Vilnius
www.survival.lt
+370 618 18000

NERVINGAS NAKTINIS SKAMBUTIS Į KAUNĄ: „DEGA ULONŲ ŽIRGAI!“

1.

Tekstas **Birutė Malaškevičiūtė**
Nuotraukos **Algimanto Antanevičiaus kolekcija**

Tarpukario Alytuje 1926 metais įsikūręs Antrasis ulonų Lietuvos Kunigaikštienės Birutės pulkas mieste buvo labai mėgstamas. Pulko orkestras vasaros sezonu griežė Miesto sode. Muzikos garsuose ištirpdavo šokančių kurortininkų (Alytui tarpukariu buvo suteiktas kurorto statusas) ir alytiškių poros. Įvairių švenčių ir paradų metu miestiečiai ir Alytaus svečiai grožėjosi ulonų žirgais. Todėl, kai 1936 metais iš vasario 4-osios į 5-ąją naktį ulonų pulko arklidėse kilo gaisras, abejingų mieste neliko, šis įvykis sukrėtė ir visą Lietuvą. Jo metu buvo padaryta nuostolių daugiau kaip už 60 tūkst. litų, liepsnose žuvo 29 žirgai. Tai buvo pirmas toks gaisras tarpukario Lietuvos istorijoje, kuriame vienu metu žuvo tiek kariškių žirgų.

1936 metais iš vasario 4-osios į 5-osios vidurnaktį iš Alytaus ulonų pulko į Kauną lėkė nerimastingas telefoninis skambutis. Buvo raportuojama, kad patį vidurnaktį arklidėse kilo didelis gaisras. Pirmiausia užsidegė vidurinis ilgiausių arklidžių tarpas, atskirtas ugniasienėmis. Į gaisro vietą labai greitai atvyko dvi kariškių ir viena miesto ugniagesių komandos. Didžiausios ugniagesių pastangos buvo skirtos stogu plintančiai ugniai sustabdyti. Pavyko.

Apie gaisrą tada rašyta: „Gaisras arklidėse kilo patį vidurnaktį, 24 val. Gaisrą mačiusieji pasakoja dramatiškų, tikrai jaudinančių scenų. Visiems žinoma, kaip sunku arklius išvesti iš degančių tvartų ir kaip išvestieji ištrūkę puola atgal į liepsną. Per aprašomąjį gaisrą stačiai baisu buvę matyti žmonių pastangas gyvulius gelbėti, o gyvulių pastangas žūti liepsnose.

Mačiusieji gaisrą negali atsistebėti karių heroizmo vardo verta elgsena gelbstint iš ugnies gyvulius ir turtą. Buvo tikrai beprotiškos drąsos scenų, ypač gelbėjant arklius. Keletas kareivių pateko į mirštamą pavojų. Kiti, tai pamatę, šoko gelbėti. Ir gelbėtojai, ir gelbėjamieji vos išvengė mirties, nors gerokai apdegė. Tarp Ulonų pulko kareivių dabar beveik ramybė be šio šiokių tokių gaisro žymių. Yra ir gana sunkiai sužeistų karininkų bei kareivių. Nemažai sužeistų ir gyvulių. Kiek gaisras alytiškiams padarė baisų ir slegiantį įspūdį, kiek kareivių drąsa per gaisrą, visiškas nebijomas gyvybei pavojaus, sukėlė jiems pasididžiavimo ir pasigerėjimo jausmo.

Labai gerai ir sumaniai dirbo tikrai sunkų gaisro gesinimo darbą kariški ir civiliški ugniagesiai. Gaisro gesinimas truko net iki 8 valandos ryto.“

Į nelaimės vietą atvyko visas karinės pulkas ir ugniagesių vadovybė iš Kauno, bet po gaisro su kibiru vandenio nėra prasmės lakstyti.

Kai kurie šio gaisro vaizdai priminė baisiausias siaubo filmo scenas. Vienas žirgas, ištrūkęs iš liepsnų, pasileido geležinkelio stoties link, kur įvyko >

3.

2.

Mačiusieji gaisrą negali atsistebėti karių heroizmo vardo verta elgsena gelbstint iš ugnies gyvulius ir turtą.

tragiškas nutikimas. Apie tai „Ryte“ buvo rašoma: „Per didįjį Ulonų pulko arklidžių gaisrą vienas arklys turbūt pamišo ir pradėjo išgąstingai lakstyti. Netoli stoties jis susitiko su traukiniu ir garvežys jį sutrynė.“ Kito laikraščio korespondento, pasakojusio šį nutikimą, vaizduotė buvo dar lakesnė: „Vienas puikus žirgas, didžiausiomis pastangomis pašalintas iš gaisro vietos, ištrūko ir bėgiojo laukais kaip pamišęs tol, kol pateko po traukinio ratais, kurie gyvulį supjaustė.“

Plačiai nužvelgę šį įvykį didieji to meto dienraščiai ir savaitraščiai po poros savaičių jį užmiršo. Vienos sensacijos keitė kitas ir nieks nebesivargino prisiminti, ar kas ieškojo kaltųjų, ar ne. Tačiau apie tai prisiminė laikraštis „Karys“, 1936 metų gegužės mėnesio pabaigoje išspausdinęs neženklią, pasiklystančią tarp kitos informacijos žinutę: „Neseniai skaitėme laikraščiuose apie baisų gaisrą 2 ulonų pulko arklidėse, kurio metu sudegė viena arklidės pusė, 29 arkliai, 25 pikės ir įvairaus intendantūros turto, padarydamas nuostolių per 60 000 litų. Iš kur kilo gaisras, kas tas arklides padegė, išsiaiškinti nepavyko. Buvo numanyta, kad gaisras kilo iš elektros laidų (trumpo susijungimo), tačiau tos srities žinovai šią aplinkybę nuneigė, kadangi anksčiau parsirodė liepsna šiauduose, o tik po to, kai liepsna pasiekė arklidės stogą, užgeso ir elektra, o turėjo būti atvirkščiai – pirma užgesti nuo susijungimo elektra ir tik vėliau pasirodyti ugnis. Per tardymą ir kvotą buvo išaiškinta dviejų pareigūnų apsileidimas tarnybos pareigose.

Taip, jaunas kareivis Juozas Dlugauskas pripažintas kaltas, kad jis 1936 m. vasario 4 d., 23 val. 30 min. – 24 val. laike, būdamas budėtojas mokomojo eskadrono arklidėje, neprižiūrėjo bei netikrino arklių šėrimo tame arklidės skyriuje, kur buvo sudėti šiaudai, ir per visą minėtą laiką nė karto neužėjo į tą arklidės skyrių ir nepasižiūrėjo, kas jame per tą laiką dėjosi ir dėl tokio jo netvarkingo pareigų ėjimo kilęs arklidėje gaisras buvo pastebėtas tik tada, kai liepsna, apėmusi šiaudus, kilo iki stogo. Be to, kitas jaunas kareivis, Stasys Puskunigis, pripažintas kaltas, kad jis tą pačią dieną, 24 val., būdamas tvarkinys mokomojo eskadrono arklidėse, atsisėdo arklidės koridoriuje ir, išgirdęs prie jam pavestų arklių bildesį, neėjo tuojau pasižiūrėti to bildesio priežasties, bet dar palaukė 1–2 minutes ir dėl tokio savo netvarkingumo pastebėjo kilusį arklidėje gaisrą tik tada, kada liepsna, apėmusi šiaudus, kilo iki pat stogo. Gegužės 8 d. sprendimu abu jauni kareiviai Juozas Dlugauskas ir Stasys Puskunigis, nubausti po 2 mėnesius karo kalėjimo su Karo Baudž. St. 52 str. pasekmėmis.“

Kaip ir daugeliu atvejų, taip ir šiuo, kalta liko žemiausioji pareigų grandis... Taip buvo padėtas taškas šioje istorijoje. ×

1/2. Tarpukariu ulonai buvo mėgstami, daugelis mielai lankėsi jų renginiuose, žavėjosi žirgais, jų orkestru. Todėl 1936 metais iš vasario 4-osios į 5-ąją naktį Alytuje ulonų pulke įvykęs gaisras sukrėtė visą Lietuvą.

3. Antrojo ulonų Lietuvos Kunigaikštienės Birutės pulko kariai žirgų priežiūros metu.

1.

PAVASARIO DANGUS VIRŠ LIETUVOS:

TIKROS IR IŠGALVOTOS ŽVAIGŽDŽIŲ ISTORIJOS

8

Tekstas **Martynas Juocevičius,**
Lietuvos etnokosmologijos muziejus

1. Plika akimi kamuolinis Heraklio žvaigždžių spiečius beveik nejžiūrimas, per galingą žiūroną jis matomas kaip nedidukas vatos kamuoliukas, o visą jo grožį atskleidžia veidrodinės teleskopų akys.

Gamtinio pavasario pradžią Šiaurės pusrutulyje ženklina ekvinokcijos momentas – astronominis reiškinys, kai Saulė, keliaudama dangaus skliautu, atsiduria pusiaujo ir ekliptikos – metinio Saulės kelio – susikirtimo taške. Ši situacija, lemta specifinio mūsų planetos ir Saulės tarpusavio padėties kosminėje erdvėje santykio bei Žemės ašies posvyrio ypatumų, populiariai dar vadinama lygiadieniu: visame Žemės rutulyje, išskyrus ašigalių sritis, dienos ir nakties trukmė išsilygina. Šiais metais pavasario lygiadienis Lietuvos laiku stojo vėlų kovo 20-osios vakarą, galima sakyti, prieš pat pusiaunaktį – apie 22 val. Grinvičo laiku. Nuo šio momento Šiaurės pusrutulyje šviesusis paros metas po truputį tampa vis ilgesnis už tamsųjį (Pietų pusrutulyje – atvirkščiai), o gamtoje imame pastebėti vis ryškesnius atsinaujinimo, atgimimo požymius.

1.

2.

Didžiuosiuose Grįžulo Ratuose spindi bene lengviausiai plika akimi matoma dvinarė žvaigždė – tai vidurinė menamojo samtelio rankenos žvaigždelė Micaras (arabų k. žirgas), kuri turi plika akimi įžiūrimą palydovę – Alkorą (arabų k. raitelis). Pasakojama, kad senovėje arabai pagal šias žvaigždes tikrindavę šauktinių regėjimą: katras skiria jas plika akimi, gali tarnauti sultono gvardijos šauliu. Pro teleskopą matyti, kad Micaras – iš tiesų ne viena, bet dvi žvaigždės. Kiekviena iš šių trijų žvaigždžių – Micaras A, Micaras B bei Alkoras – dar turi po palydovę. O tai jau trys poros, iš viso – šešios žvaigždės!

Šiltėjančios ir vaiskios pavasario naktys – puikus metas svajingu žvilgsniu paklajoti po, rodytųsi, nesuskaičiuojama daugybe žvaigždžių nusagstytą dangaus skliautą. Įspūdis tikrai labai stiprus. Kadaise manyta, kad Žemę iš tiesų gaubia baigtinė, uždara žaižaruojančių dieviškųjų liepsnelių sfera. Šiandien žinome, kad žvaigždės – tai tolimos saulės, o mūsų akys nepajėgia atskirti, kuri žvaigždė spindi arčiau, kuri toliau, todėl susidaro iliuzija, tarsi visos jos būtų išsidėsčiusios plokštumoje. Dar žiloje senovėje svarbiausioms jų buvo suteikti vardai, jos buvo apipintos mitais ir legendomis. Nors žvaigždės erdvėje juda, regimos jų tarpusavio padėtys kinta taip lėtai, kad mes matome praktiškai tokį patį žvaigždėtą dangų, kokį jį matė tolimi mūsų protėviai.

Manoma, kad pirmieji žvaigždynai buvo pakrikštyti maždaug prieš 4000 metų, ir kai kurių pavidalas, ornamentas, simbolinis piešinys beveik nepakitęs išliko iki šių dienų. Tiesa, šiandien žvaigždyno sąvoka yra kur kas platesnė: tai ne vien šviesesnių žvaigždžių grupė, sujungta į menamą geometrinę figūrą, o dangaus plotas (sklypas) su viskuo, kas jame yra – ūkais, galaktikomis, spiečiais ir t. t., kurie dažnai įžiūrimi tik pro teleskopus. Visas pasaulio dangus padalytas į 88 žvaigždynus, iš kurių mūsų šalies geografinėse platumose matyti kiek daugiau nei pusė. 25 žvaigždynai Lietuvos danguje išvis nepasirodo, o 14 žvaigždynų mums sužimba tik labai trumpam: vos išnirę iš už horizonto mūsų – Šiaurės pusrutulyje – jie vėl grįžta į Pietų pusrutulio dangų. Ši skliauto dinamika yra dėsninga, ir skirtingais metų laikais nakties dangus būna šiek tiek kitoks. Pavasarį astronomijos mėgėjams tikrai yra kuo pasigrožėti: tviska šiam sezonui būdingos žvaigždžių konfigūracijos, savo dangiškuoju prieš milijardus metų nužymėtu taku keliauja planetos... Nakties skliauto tyrinėjimams pasirinkite atokią, atvirą ir tamsią vietovę, geriausia, užmiestyje, kur natūralaus žvaigždžių mirgėjimo neužgožia dirbtiniai šviesos šaltiniai, o horizontų neužstoja pastatai ar medžiai. Įspūdžius sustiprins nedidelis teleskopas ar galingesni žiūronai.

Susigaudyti iš pažiūros painiuose žvaigždynų ornamentuose padeda lengvai atpažįstamas, todėl greitai randamas Didžiųjų Grįžulo Ratų, arba Didžiosios Meškos (*Ursa Major*), Lokio žvaigždynas – septynių ryškių žvaigždžių figūra, dėl formos protėvių dar vadinta Samčiu, Kaušu, Grigo ar Perkūno Ratais. Šiek tiek žemiau – taip pat nuo seno žinoma Mažųjų Grįžulo Ratų (*Ursa Minor*), Samtelio žvaigždžių grupė, kurioje menamo kaušelio rankenos galą ženklina garsioji Šiaurinė – patikimiausias navigacinis šviesulys Šiaurės pusrutulyje. Abu šie žvaigždynai mūsų geografinėse platumose niekada nenusileidžia už horizonto. Per metus tik neženkliai keisdami savąją padėtį, jie nuolat spindi šiaurinėje skliauto dalyje, todėl yra puikus orientyras: į kairę nuo Grįžulo Ratų driekiasi vakarinė, į dešinę – rytinė skliauto dalis, o diametraliai priešingoje nuo jų pusėje veriasi pietinio skliauto erdvės, ir visomis kryptimis dangus išmargintas didesnių ar mažesnių, šviesesnių ar blyškesnių žvaigždynų.

Antai šiaurėje tarp Didžiųjų ir Mažųjų Grįžulo Ratų mėgina prasliuogti Slibinas (*Draco*), kairiau savo kaklą zenito link tiesia Žirafa (*Camelopardalis*), po ja išsidėsto Persėjo (Perseus) žvaigždžių grupė, iš už horizonto galvą kelia nedidukas Driežas (*Lacerta*), kiek aukščiau virš jo spindi Cefėjas (*Cepheus*), o iš penkių gana šviesių žvaigždžių, savo konfigūracija primenančių lotyniška raidę „W“, sudarytas vienas įsimintiniausių šiaurinio dangaus žvaigždynų – Kasiopėja (*Cassiopea*). Pasak graikų legendos, Kasiopėja – Etiopijos karalienė, kuri užsitraukė dievų karalienės Heros pyktį dėl to, kad didžiavosi savo dukters princesės Andromedos grožiu. Nusiaubti karalystę buvo pasiųstas jūrų pabaisa Banginis, kurio pyktį galėjo numalšinti tik paaukota princesė. Nuo pabaisos ją išgelbėjo didvyris Persėjas... Beje, senovės lietuviai Kasiopėjos žvaigždyną vadino Jukštandžiu, Juostadančiu, Jojikėliu.

Vėliau jam buvo beprigijęs šv. Marijos Žvaigždžių vardas, mat jų išsidėstymas senoliams priminė raidę „M“. Kiek į rytus palei horizontą savuosius sparnus skleidžia Gulbė (*Cygnus*), atpažįstama pagal šviesiausią grupės žvaigždę baltąjį Denebą. Šioje skliauto dalyje spindesiu dar išsiskiria nedidelį Lyros (*Lyra*) žvaigždynėlį, simbolizuojantį muzikinį instrumentą, kuriuo požemio karalystėje grojo garsusis graikų mitų veikėjas Orfėjas, ženklinanti melsvoji Vega. Tai – jauna ir karšta žvaigždė. Jeigu jos amžių lyginsime su žmogaus gyvenimo trukme, Vega tėra paauglė, o Saulė – pusamžį perkopusi dama. Saulė šviečia jau beveik 5 milijardus metų ir turi savo planetų šeimą, o jaunutę Vegą šiuo metu vis dar supa protoplanetinių dulkių žiedas...

Čia pat, rytiniame skliaute, gana aukštai virš horizonto, visą pavasarį spindi galingasis Heraklis (*Hercules*), kuriame stipresniais žiūronais ar nedideliu teleskopu kaip mažą vatos gumuliuką galima įžiūrėti vieną įspūdingiausių kamuolinių žvaigždžių spiečių M13, pagal tradiciją dar vadinama žvaigždyno vardu. Būtent į Heraklio spiečių iš Aresibo (*Arecibo*) radioteleskopo Puerto Rike 1974 metais buvo pasiųstas užkoduotas pranešimas, tikintis, jog senų, Saulės tipo žvaigždžių santalkoje esama mąstančiomis būtybėmis apgyvendintų planetų. Deja, M13 taip toli, kad žmonijos laiškas adresatą pasieks po kelių dešimčių tūkstančių metų...

Nuo seniausių laikų įvairiose pasaulio vietose skirtingos tautos tuos pačius žvaigždynus vadino skirtingais vardais. Ilgainiui dėl to ėmė kilti įvairių nesusipratimų. Prireikė vieno susitarimo. 1922 metais Tarptautinės astronomų sąjungos suvažiavimas galutinai patvirtino žvaigždynų ribas bei jų pavadinimus, kuriais šiandien ir naudojamasi. Daugumos šiais laikais vartojamų Šiaurės pusrutulio žvaigždynų vardų yra graikiškos kilmės – taip suvažiavimo delegatai nusprendė pagerbti bene nuosekliausius antikinėje Europoje dangaus šviesulių stebėtojus graikus.

1. Šiaurinis skliautas 2019 m. gegužės 1 d. vakarą, apie 23 val. STELLARIUM programos simuliacija.

2. Rytinis skliautas 2019 m. gegužės 1 d. vakarą, apie 23 val. STELLARIUM programos simuliacija.

1.

P

2.

V

Ratai] ir jos Lokiuką [Mažieji Grįžulo Ratai], tapatinamo Jaučiaganio [Bootes] žvaigždyno žvaigždė. „Arktūras“ graikiškai reiškia „saugotoją“ ar „globėją“, o šio žodžio šaknis taip pat davė vardą Žemės poliarinėms kepurėms – Arktikai ir Antarktikai.

Arktūras yra viena šviesiausių žvaigždžių šiaurinio pusrutulio danguje, įspūdingai sužimbančių tirštėjančiose pavasario vakaro sutemose. Ši oranžinė milžinė stebėtojams suteikia puikią galimybę žvilgtelėti, koks likimas tolimoje ateityje laukia mūsų Saulės. Nors Arktūras yra 70 kartų šviesesnis bei 27 kartus didesnio skersmens negu Saulė, beveik tokios pat masės. Jo gelmėse vandenilio kuras jau išeikvotas, ir žvaigždė pavirto raudonąja milžine. Galiausia kada nors Arktūras išsipūs iki 100 Saulių dydžio ir taps pačia šviesiausia žvaigžde naktiniame skliaute.

Aplink Jaučiaganį išsidėstę keli nedideli žvaigždynai – Šiaurės Vainikas [*Corona Borealis*], Skalikai [*Canes Venatici*], Berenikės Garbanos [*Coma Berenices*]... Bene gražiausia legenda iš jų apipintas pastarasis. Berenikės Garbanų žvaigždynėlio pavadinimas susijęs su istorine asmenybe – senovės Egipto karaliene Berenike II. Pasakojama, kad Berenikė, norėdama, jog į karą išvykęs vyras grįžtų gyvas ir sveikas, pažadėjo paaukoti dievams savo nuostabiuosius plaukus. Karalius grįžo, tad karalienė, tesėdama pažadą, nusikirpo garbanas ir padėjo ant Afroditės šventyklos altoriaus. Kitą rytą plaukų ten nebebuvo... Rūmų astronomas, maldydamas valdovų įtūžį, paaiškino, kad tai dievai priėmė auką. Taip „atsirado“ Berenikės Garbanų žvaigždynas.

Į dešinę nuo Jaučiaganio, galima sakyti – pietuose, spindi didelis Mergelės [*Virgo*] žvaigždynas. Senovės Graikijoje ši šviesulių grupė greičiausiai simbolizavo derlingumo deivę Demetrą. Šviesiausia žvaigždyno žvaigždė Spika – dvinarė melsvai balta milžinė – yra Mergelės rankoje laikomas javų pėdelis. Istoriniai šaltiniai byloja, kad pagal Spikos ir saulės tarpusavio padėtį Zodiako piešinyje lietuvių astronomas Martynas Počobutas, pirmą kartą pritaikęs precesinės chronologijos metodą, 1803 metais nustatė apytikslį Denderų šventyklos Egipte pastatymo laiką.

Žvaigždyno srityje galima stebėti artimiausią didelį galaktikų telkinį, pavadintą Mergelės spiečiumi. Kai kurioms šių galaktikų visiškai giedrą, tamsią naktį, be mėnulio, pakanka pamatyti galingo žiūrono arba nedidelio teleskopo. Antai milžiniška spiečiaus elipsinė galaktika M87 pro žiūronus matoma kaip taškelis, o pro nedidelius teleskopus – kaip beveik tobulas šviesos kamuolys. Dar viena elipsinė tos pačios grupės galaktika M49 pro žiūronus yra vos įžiūrima, tačiau nesunkiai matoma pro nedidelius teleskopus. Iš viso Mergelės spiečiuje telkiasi maždaug 3 000 galaktikų, iš kurių šviesa iki mūsų keliauja ilgiau nei 50 milijonų metų...

Greta Mergelės pietinėje–pietvakarinėje dangaus dalyje palyginus neaukštai virš horizonto rangosi Hidra [*Hydra*], mirguliuoja Varno [*Corvus*], Taurės [*Crater*], Sekstanto [*Sextans*] žvaigždynai. Tačiau iš Mergelės kaimynų šioje skliauto dalyje įspūdingiausiai žėri grėsmingojo Liūto [Leo] žvaigždynas. Tai vienas iš nedaugelio žvaigždynų, kurio žvaigždelių išsidėstymas iš tiesų primena būtybę, kurios vardu jis pavadintas. Pasak senovės graikų mito, tai Nemėjos Liūtas, kurį plikomis rankomis nugalėjo Heraklis. Liūtą buvo sutvėrusi Mėnulio deivė Selenė, todėl jis turėjęs nepažeidžiamą kailį, kurį Heraklis po grumtynių nudyrė ir nešiojo vietoj šarvų. Šviesiausia Liūto žvaigždė yra melsvai baltas Regulas – per 78 šviesmečius nuo mūsų nutolusi dvinarė žvaigždė, kurios gerokai mažesnę ir silpnesnę narę galima pamatyti pro žiūronus. Beje, visai neatsitiktinai šiandien gyvenimą bei darbus „reguliuojame“: tarptautinio žodžio „reguliuoti“ etimologinė kilmė glūdi žvaigždės Regulo pavadinime – sulig Regulo patekėjimu senovės romėnai pradėdavo pavasarinių žemės ūkio darbų ciklą.

Dešiniau nuo Liūto, šiek tiek į vakarus, liuoksi Liūtukas [*Leo Minor*], sėlina Lūšis [*Lynx*], o po jais savo žnyplėmis mojuoja įsivaizduojamas Vėžys [*Cancer*]. Pirmojoje pavasario pusėje šioje dangaus srityje iki pusiaunakčio dar galima išvysti Vienaragio [*Monoceros*] žvaigždyną, suspėti pasigrožėti užburiančiu Prokiono spindesiu Šunelio [*Canis Minor*] žvaigždyne, bene ryškiausia viso dangaus žvaigžde, žyminčia prie horizonto prigludusį Didžiojo Šuns [*Canis Major*] žvaigždyną, melsvuoju Sirijumi, Oriono [*Orion*] petį ženklinančia rausvąja Betelgeize, krauju pasruvusią Tauro [*Taurus*] akį Aldebaraną...

Vakarinėje dangaus dalyje visą pavasarį vieną šalia kito galima stebėti du populiarius ir nesunkiai pagal ryškiausias savo žvaigždes randamus žvaigždynus – Dvynius [*Gemini*] ir Vežėją [*Auriga*]. Gelsvai spindinti ryškiausia Vežėjo žvaigždė Kapela yra viena šviesiausių žvaigždžių visame naktiniame danguje. Graikų mituose ji tapatinama su ožka Amaltėja, savo pienu maitinusia mažąjį Dzeusą. Šiandien žinome, kad Kapela iš tiesų yra sudėtinga daugianarė žvaigždžių sistema, kurios narių – dviejų geltonųjų milžinių, skriejančių aplink bendrą masės centrą ,ir raudonųjų nykštukių poros, besisukančios aplink jas, – nei plika akimi, nei per žiūronus išskirti į atskiras žvaigždes nejmanoma.
Dvynių žvaigždyno, lietuvių nuo seno vadinto Dviem Jaučiais, vardas siejamas su panašaus ryškio greta viena kitos spindinčiomis žvaigždėmis – dvyniais Kastoru ir Poluksu. Įdomu tai, kad Kastoras plika akimi matoma kaip viena žvaigždė, iš tiesų yra šešianarė žvaigždžių sistema. Skirtingai nei Kapelos atveju, pro galingą žiūroną galima išskirti bent dvi baltas žvaigždeles ir šalia silpniau švytinčią rausvos spalvos jų kaimynę. Taigi kiekviena iš šių trijų žvaigždžių yra glaudi, vizualiai neišskiriama dvinarė. O Kastoro „brolis“ Poluksas iš tikrųjų yra šviesiausia Dvynių žvaigždė, tačiau per klaidą nuo 1603 metų astronominiuose kataloguose ji žymima kaip Dvynių Beta [Kastoras – Dvynių Alfa], t. y. antra pagal šviesumą. Palyginus su kelianariu Kastoru, Poluksas yra „paprasta“ žvaigždė – oranžinė milžinė.

Dar senovėje buvo pastebėta, kad keli žvaigždės pavidalo šviesuliai juda greičiau už kitas žvaigždes, keliaudami iš vieno žvaigždyno į kitą. Šiuos klaidžiojančius šviesulius senovės graikai pavadino planetomis (graikų k. *planetes* – klaidžiojantis, besiblaškantis).

Pavasarį iš planetų po saulėlydžio tirštėjančiose sutemose pirmasis sužimba Marsas – būdingo rausvo atspalvio šviesulys matomas aukštokai virš vakarų horizonto. Tiesa, Raudonosios planetos spindesys jau gerokai priblėsęs – ji tolsta nuo Žemės, todėl šviesis po truputį mąžta, matomumas prastėja. Savo dangiškąją kelionę pirmoje pavasario pusėje Marsas užbaigia maždaug valandą po vidurnakčio, antroje – apie pusiaunaktį. Pačioje kovo pabaigoje, 31-osios vakarą, Marsas vos 3 laipsnių atstumu, atitinkančiu šešis viso Mėnulio disko skersmenis, prasilenkia su padrikuoju Plejadų, arba Sietyno žvaigždžių, spiečiumi, o gegužės 7-osios naktį panašiu nuotoliu prie jo priartėja jaunas Mėnulis. Jupiteris kovo pabaigoje užteka gilią naktį – apie 3 val. – ir iki pat aušros yra matomas neaukštai virš pietryčių–pietų horizonto. Pavasariui įpusėjus planetų karaliaus stebėjimo sąlygos kiek pagerėja – nors skliautu jis keliauja gana žemai, teka vis anksčiau – baigiantis gegužei – dar iki pusiaunakčio, o šviesis pamažu didėja ir savo spindesiu žvaigždžių fone jis aiškiai išsiskiria visą naktį. Pažymėtina, kad kovo 27 dieną Jupiteris pakyla ir į dangų kopia drauge su apypilniu mėnuliu, o gegužės 21-osios naktį pro didžiąją planetą per 3 laipsnių kampinį nuotolį praslenka Mėnulio pilnatis.

Saturnas pavasarį teka paskui Jupiterį pietrytinėje horizonto pusėje, atsilikdamas nuo jo maždaug 1,5 val., o leidžiasi jau įdienojus, tad matomas visą likusią nakties dalį, kol pranyksta pirmuosiuose ryto spinduliuose. Kaip ir Jupiteris, ilgainiui Žieduotoji planeta šviesėja – gegužę ji ryškesnė nei kovą. Kovo 29 dieną ankstyvą rytą dylantis Mėnulis beveik paliečia Saturną – juos skiria mažesnis nei vieno laipsnio kampinis nuotolis. Įsidėmėtina, kad tokiu pat atstumu Mėnulis ir Saturnas regimas gegužės 23-iąją, kai kartu teka. Belieka tikėtis giedrų pavasario naktų. Orų ministerija pažadėjo. Deja, joje dažnai vyrauja permainingos nuotaikos, tad gali būti visko. ×

1. Pietinis skliautas 2019 m. gegužės 1 d. vakarą, apie 23 val. STELLARIUM programos simuliacija.

2. Vakarinis skliautas 2019 m. gegužės 1 d. vakarą, apie 23 val. STELLARIUM programos simuliacija.

9

BOBAUSIAI SU SMIDRAIS

Tekstas **Vytaras Radzevičius**
Nuotrauka **Lina Jushke**

Tuoj pasirodys bobausiai – raukšlėti ir rudi ankstų pavasarį pušynuose augantys grybai. Geriausiai jų ieškoti ten, kur suardyta paklotė ar kirstas miškas. Žinotina, kad blogai paruoštas šis grybas yra nuodingas, o gerai – tikras delikatesas.

Prieš verdant reikia nupjaustyti bobausių kotelius, pamirkyti kepurėles stipriai pasūdytame vandenyje ir gerai praskalauti, kad jų raukšlėse neliktų smėlio ir negirgždėtų tarp dantų kramtant. Kai grybai gerai nuplauti, reikia juos tris kartus po 15 minučių pavirti, kiekvienąkart pakeičiant vandenį. Tik nesugalvokite naudoti nuoviro – jis taip pat nuodingas. Triskart nuvirus, bobausiuose esantis nuodingasis giromitrinas praranda poveikį. Tačiau pirmą sykį ragaujantiems patariama iš pradžių suvalgyti tik dalį bobausio kepurėlės ir pasitikrinti, ar tikrai nesate jautrus šiems grybams.

Bobausių sezonas sutampa su smidrų. Todėl siūlau išbandyti tokį receptą.

x4 sriuba

Priklausomai nuo bobausių skaičiaus jums reikės:

šparagų
rūkytos kiaulienos šoninės
svogūnų
grietinėlės
druskos ir žalumynų

1. Bobausius paruoškite, kaip parašyta anksčiau. Ir nuplaukite.

2. Smulkiai supjaustykite šoninę ir paspirginkite keptuvėje. Suberkite smulkintą svogūną ir pakepinkite, kol suminkštės. Sudėkite į tris dalis sulaužytus smidrus ir kepkite kelias minutes. Sudėkite bobausius, įpilkite grietinėlės ir maišydami kaitinkite, kol grietinėlė užvirs.

3. Pasūdykite pagal skonį ir dėkite į lėkštes. Patiekalą galite apibarstyti krapais ar svogūnais. ×

10

SVEIKINIMAI

Lietuvos šaulių sąjunga sveikina garbingus kovo mėnesio jubiliatus ir linki sveikatos, stiprybės bei neblėstančios energijos:

Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių I rinktinės šaulius:

Vitą Janavičių – 90 metų proga
Adolfą Barysą – 70 metų proga

Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės šaulius:

Arvydą Zakarevičių – 65 metų proga
Aleksą Laniauską – 80 metų proga

Plk. Prano Saladžiaus šaulių 9-osios rinktinės šaulį **Juozą Dulskį** – 90 metų proga

Gen. P. Plechavičiaus šaulių 6-osios rinktinės šaules ir šaulį:

Kotryną Valę Ežerskienę – 80 metų proga
Adelę Reginą Rozentalienę – 80 metų proga
Gediminą Muchlicką – 50 metų proga

UŽUOJAUTOS

Nuoširdžiai užjaučiame Kauno 202-osios šaulių kuopos, 3 būrio, 1 skyriaus vadą **Vytautą Antaną Raudžių,** mirus brangiai Mamai.

Kuopos vadas ir šauliai

Mirus Tėvui, užjaučiame Kauno 202-osios šaulių kuopos, 3 būrio, 2 skyriaus vadą **Heraldą Kolakauską** ir jo artimuosius.

Kuopos vadas ir šauliai

IN MEMORIAM

VYTAUTAS BALSYS-UOSIS 1923–2019

Anapilin iškeliavo didis žmogus, partizanas, Lietuvos kovos sąjūdžio štabo viršininkas, Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios kuopos šaulys Vytautas Balsys-Uosis.

Vytautas Balsys 1923 metais gimė Kluoniškių kaime, Zapyškio valsčiuje, Kauno apskrityje. 1944 metais gavęs šaukimą į Raudonąją armiją, būdamas 21-erių, susiruošė partizanauti, 1945 metų žiemą jau praleido bunkeriuose. Partizanavo Kazlų Rūdos miškuose, buvusio Lietuvos kariuomenės puskarininkio Jono Misevičiaus būryje. 1944–1948 metais buvo Tauro apygardos partizanas, 1945 metais sunkiai sužeistas Žiemkelio kautynėse.

1948 metų vasario 4 dieną buvo suimtas. Ypatingojo pasitarimo prie SSRS valstybės saugumo ministerijos (MGB) 1948 metų liepos 3 dienos nutarimu „už dalyvavimą kontrrevoliucinėje nacionalistinėje gaujoje" nuteistas 10 metų pataisos darbų lagerio. 1955 metais paleistas iš Norilsko lagerio ir ištremtas į Kazachijos SSR. Lietuvos SSR Ministrų Tarybos 1966 metais nutarimu leista gyventi Lietuvoje. Iš tremties į Kauną grįžo 1966 metais, sukūrė šeimą.

2003 metais Kauno įgulos karininkų ramovėje vyko visų Lietuvos partizanų suvažiavimas, jo metu V. Balsys-Uosis paskirtas Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio štabo vadovu.

2000 metais V. Balsys-Uosis apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordino Karininko kryžiumi. Kartu su kitais partizanais 2018 metais V. Balsys-Uosis apdovanotas Laisvės premija.

PROTMŪŠIO ATSAKYMAI

2019 m. vasario „Trimito" numeryje skelbtų protmūšio klausimų atsakymai

1. Angliška mįslė. Kas yra tavo, bet tavo draugai tai naudoja daugiau?
Ats.: vardas

2. Šis dainininkas 1931 metų gruodžio pradžioje po pasirodymo „Versalio" kavinėje Kaune išgėrė šalto alaus, susirgo plaučių uždegimu ir po kelių dienų mirė. Jam net paminklas pastatytas. Kas jis?
Ats.: Danielius Dolskis (1890–1931)

3. 1888 metais JAV nuskambėjo reklaminis šūkis „Jūs paspauskite mygtuką, visa kita padarysime mes" („*You Press the Button, We Do the Rest*"). Kas buvo reklamuojama?
Ats.: fotoaparatai („Kodak")

4. Užėjęs į JAV ambasadą Vilniuje, gali pamatyti jo nuotrauką, nes jis turi giminystės sąsajų su Lietuva. Gimė jis kaip Robertas Allenas Zimmermanas, hebrajiškas vardas – Šabtai Ziselis ben Avrahamas. O kokiu vardu jis plačiausiai žinomas pasaulyje?
Ats.: Bobas Dylanas

5. Šis romanas buvo sumanytas parašyti kaip kelioninis vadovas apie Temzės upę. Koks tai romanas, kuris sulaukė ir milžiniškos tarptautinės sėkmės?
Ats.: „Trise valtimi (neskaitant šuns)" ((Jerome'as K. Jerome'as)

6. 1916 metais vokiečių valdžia Lietuvoje, Kurše, Balstogės, Suvalkų ir Gardino srityse išleido specialią valiutą. Ji nesivadino markėmis. Bet buvo pavadinta kitos svetimos valstybės valiutos vardu. Ir tai pirmieji banknotai su lietuviškais užrašais. Kaip vadinosi valiuta?
Ats.: rubliai (jų galima pamatyti Lietuvos banko muziejuje Kaune)

7. Baikalas – giliausias pasaulio ežeras. O kas turi gilesnę vietą – Baikalas ar Baltijos jūra?
Ats.: Baikalas – 1 642 m, Baltijos jūra – 459 m
8. Kiek sekundžių ore pirmajame skrydyje išsilaikė brolių Wrightų lėktuvas?
Ats.: 59 sek.

9. Kokio lietuviško miesto vardo krateris yra Marse?
Ats.: Alytus

10. Kokia veikla užsiiminėjo 1850 metais JAV įkurta agentūra, kurios moto „Mes niekada nemiegame" (We never sleep), o logotipe – akis?
Ats.: detektyvai, sekliai (*Pinkerton National Detective Agency*)

Dėkojame siuntusiems atsakymus. Nugalėtoju burtų keliu skelbiamas **Tomas Abukaitis** iš Šiaulių. Jam siunčiame 1000 detalių dėlionę „Lietuvos kariai".

Tarpukario Lietuvoje leistame „Trimite“ buvo populiarūs galvosūkiai. Kodai, mįslės, rebusai, paslaptys „Trimito“ skaitytojams kėlė nemažai aistrų. Atgaiviname šią tradiciją. O kadangi dabar populiariausia galvą sukti protų mūšiuose, ir mes pasirinkome tokį formatą. Atsakykite į klausimus ir siųskite atsakymus paštu į „Trimito“ redakciją adresu:

Žurnalas „Trimitas“
Lietuvos šaulių sąjunga
Laisvės al. 34,
44240 Kaunas

Nepamirškite nurodyti savo atgalinio adreso ir telefono numerio, nes vienas iš atsakiusiųjų burtų būdu gaus prizą – unikalią 1 000 detalių dėlionę „Lietuvos kariai“. Sėkmės!

1.

2.

3.

4.

5.

6.

1. 1631 metų Marakaibo ežero iliustracija
2. Spartiečiai
3. Vytautas Didysis
4. Jerome'as K. Jerome'as
5. Sakalas-robotas
6. Vilniaus vyskupas Ignotas Masalskis

PROTMŪŠIS 11

Tekstas ir klausimai **Vytaras Radzevičius**
Iliustracijos **Vikipedija**

1. XV a. pabaigoje ispanų ekspedicija pasiekė Marakaibo ežerą ir pamatė indėnų gyvenvietę, pastatytą ant rastų vandenyje. Ekspedicijoje buvęs italas navigatorius Amerigo Vespucci pavadino šį kraštą Mažąja Venecija. Nuo to kilo ir dabartinės valstybės pavadinimas. Kokia tai valstybė?

Ats.:

2. Kuris kalnas yra vienos valstybės simbolis, o priklauso kitai valstybei?

Ats.:

3. 2007 metais Liverpulyje ant stogų atsirado robotai, panašūs į sakalus. Kokiu tikslu?

Ats.:

4. LDK kilminguosius liaupsinę panegirikų autoriai, norėdami pagerbti vieną ar kitą didiką, jam pritaikydavo antikos herojų vardus. Taip LDK atsirado herkuliai, hektorai, achilai, nestorai, belisarijai, o Vytautas Didysis buvo vadinamas Lietuvos... Kuo?

Ats.:

5. Kokios veislės šuo Monmorensis iš Jerome'o K. Jerome'o romano „Trise valtimi, neskaitant šuns?“

Ats.:

6. Legendinis boksininkas George'as Foremanas šį muzikos žanrą palygino su boksu. Anot jo, kuo boksas ir ši muzika geresnė, tuo žmonės mažiau tai vertina. Kokia tai muzika?

Ats.:

7. Išliko duomenų, kad beveik visi XVI–XVII amžiaus Abiejų Tautų Respublikos valdovai darė tai aistringai. Tame buvo žinomi Pikietas ir Flus (arba Fluks); XVII amžiuje paplito Baseta (Basseta), o Vilniaus vyskupas Ignotas Masalskis labiausiai mėgo Faraoną. Kas yra Pikietas, Flus, Baseta ir Faraonas?

Ats.:

8. Senovės Romoje romėnai mėgo, kad jų kūdikių žindyvės būtų graikės. Kodėl?

Ats.:

9. Galvosūkis. Prieš daugelį metų vyras vedė savo našlės seserį. Kaip taip gali būti?

Ats.:

10. Spartos karvedžiai sakydavo – rūpinkitės JA. JI gražius padaro grėsmingus, o negražius – baisius. Kas JI?

Ats.:

LIETUVOS KARIAI

Atrasti, pažinti, mokytis
UNIKALIOS 1000 DETALIŲ DĖLIONĖS

Lietuvos karių atvaizdai atkurti pasinaudojus tarpdisciplininiais tyrimais, pasitelkus archeologinę, istorinę, sfragistinę bei ikonografinę medžiagą, saugomą Lietuvos ir užsienio archyvuose, muziejuose.

ĮSIGYKITE
WWW.LIETUVOSKARIAI.LT

100
LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGA
VIKTORIJA JANKAUSKAITĖ
fizikė
„Man Tėvynė yra ir savęs realizavimas, ir pasirinkimo laisvė. Tapk šauliu – apgink Tėvynę!“
www.tapksauliu.lt